

САЖЕТАК РАДА ПРВОГ КОНГРЕСА СТРУЧНИХ РАДНИКА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ
-СРПУС-

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ
-ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ-

26 и 27. јун 2015
Сава центар, Београд

Слободанка Радосављевић

САЖЕТАК РАДА ПРВОГ КОНГРЕСА СТРУЧНИХ РАДНИКА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ
-СРПУС-
ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ
-ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ-

Издавач:
Newpress Смедерево

За издавача:
Аца Симић, граф. инж.

Штампа:
Newpress Смедерево

Тираж: 400

О ПРЕДШКОЛСТВУ ДАНАС И БУДУЋИМ ПРАВЦИМА РАЗВОЈА

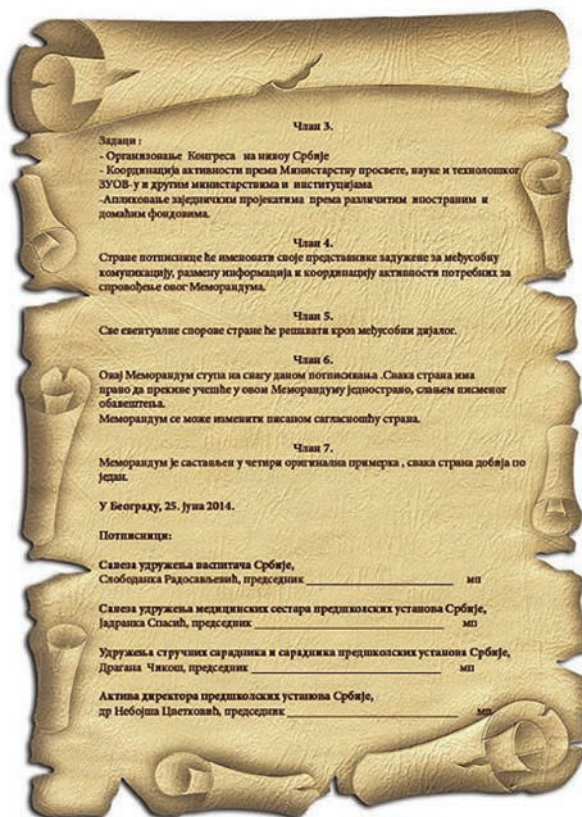
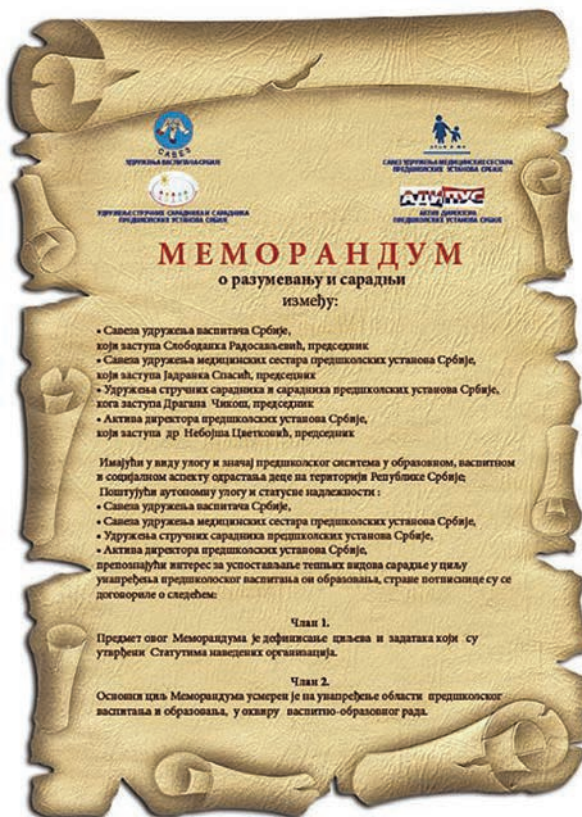
На првом састанку представнице сва три струковна Удружења на нивоу Србије, сложиле су се да постоје нагомилани проблеми у самој делатности предшколског васпитања и образовања, који се морају плански и систематски и заједно решавати. Договорено је да се зајенички наступи према Министарству просвете, науке и технолошког развоја, са циљем добијање подршке раду струковних удружења, како у финансијском, тако и у саветодавном раду.

Предложено је да се начини споразум о сарадњи сва три струковна удружења, што пружа могућност апликовања према различитим фондовима са пројектима који би се реализовали у сарадњи са Министарством просвете, науке, спорта и технолошког развоја, инсистираће се на обавезности поштовања законске регулативе, чиме би се остварило и подизање квалитета рада у предшколским установама, а самим тим и остваривање компетенција запослених.

Договорено је да се организује Конгрес стручних радника предшколских установа Србије.

Први договор - заједничко деловање носиоца делатности

ТЕКСТ ПРОТОКОЛА

Дан 25. јун 2014. остаће забележен у историји предшколства. Потписан је меморандум о разумевању и међусобној сарадњи између:

- Савеза удружења васпитача Србије,
- Савеза удружења медицинских сестара предшколских установа Србије,
- Удружења стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије и
- Актива директора предшколских установа Србије.

Потписивање је обављено у просторијама ЗУОВ – а уз присуство: представника Министарства просвете и науке и технолошког развоја, помоћника министра **мр- Љубише Антонијевића, Богољуба Лазаревића**, Сектор за предшколско и основно образовање и васпитање и образовање одраслих, руководиоца групе за послове предшколског васпитања и образовања, директора ЗУОВ-а, **професора доктора Зорана Аврамовића**, представника Националног просветног савета, представника директора предшколских установа и струковних удружења.

Меморандум о разумевању и сарадњи су потписали:

- Председник Савеза удружења васпитача Србије, **г-Слободанка Радосављевић**
- Председник Савеза удружења медицинских сестара предшколских установа Србије, **г-Јадранка Спасић**
- Председник удружења стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије, **г-Драгана Чикош**
- Председник Актива директора предшколских установа Србије, **др Небојша Цветковић**

Окупили смо се овде у просторијама Завода за унапређивање образовања и васпитања , сви којима је развој делатности предшколског васпитања и образовања од приоритетног значаја, сви ми који смо свесни да предшколско васпитање и образовање представља темељ целоживотног учења усмереног према аспектима развоја детета, а којим се дете подржава за квалитетно укључивање у социо – културни контекст, друштво засновано на знању. У складу са општим хуманистичким и демократским тежњама развоја друштва, деца предшколског узраста имају право на образовање и равноправно укључивање у свакодневни живот заједнице, а обавеза свих нас је да створимо услове за несметано остваривање наведеног права.

У бројним документима истиче се да друштво има одговорност да ствара веће поверење у моћ раног детињства и значај раног учења развијајући капацитете јавног и приватног сектора, за рано образовање унутар јединственог система васпитања и образовања. Статутима струковних удружења дефинисани су приоритетни циљеви деловања истих, а који подразумевају подстицање, подржавање и координације активности ради унапређивања васпитно – образовног рада у предшколским установама на територији Републике Србије (члан 6. Статута Савеза удружења васпитача Србије), активно учествовање у свим процесима битним за развој делатности предшколског васпитања и образовања (члан 6. Статута Савеза удружења медицинских сестара ПУ Србије), као и афирмацију и унапређење делатности предшколског васпитања и образовања (члан 3. Статута удружења стручних сарадника и сарадника ПУ Србије). Реализацији наведених циљева теже и чланови Актива директора ПУ Србије.

Усмереност на исти циљ, подразумева и усаглашено деловање струковних удружења и Актива директора предшколских установа Србије унутар јединственог система васпитања и образовања. То је и повод данашњег окупљања.

Симболично је изабран и простор који нам је уступљен од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања , јер сам назив ове инситуције говори о природи нашег деловања. Захваљујемо директору ЗУОВ – а, са жељом да данашњи догађај буде само повод за квалитенијом сарадњом у наредном периоду. Сарадња међу нама има смисла, само онда ако знамо у ком правцу треба усмерити наше деловање, како би се делатност предшколског васпитања и образовања развијала у позитивном правцу. То је оно што очекујемо од представника Министарства просвете , науке и технолошког развоја, као и од представника Националног просветног савета. Усмеравање и укључивање уз пуно уважавање сугестија и прелога који треба да буду резултат критичког промишљања заснованог на истраживању праксе стручних радника запослених у предшколским установама Србије.

КОНЧАРЕВО 8-10. јануар 2015. године
ПРВИ РАДНИ САСТАНАК ПРОГРАМСКОГ ОДБОРА
ПРВОГ КОНГРЕСА СТРУЧНИХ РАДНИКА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ
-СРПУС-

На првом састанку Програмског одбора истакнуто је да је заједничко циљ струковних удружења , предшколских установа, Министарства просвете, науке и технолошког развоја и локалне заједнице **КВАЛИТЕТНО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ.**

Тема Конгреса:

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ
- ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ-

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ

САВЕЗ УДРУЖЕЊА
ВАСПИТАЧА СРБИЈЕ

САВЕЗ УДРУЖЕЊА МЕДИЦИНСКИХ СЕСТАРА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ

УДРУЖЕЊЕ СТРУЧНИХ САРАДНИКА И САРАДНИКА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ

АКТИВ ДИРЕКТОРА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ

АГЕНДА СКУПА

ОРГАНИЗАТОРИ СКУПА:

1. САВЕЗ УДРУЖЕЊА ВАСПИТАЧА СРБИЈЕ
2. САВЕЗ УДРУЖЕЊА МЕДИЦИНСКИХ СЕСТАРА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ
3. УДРУЖЕЊЕ СТРУЧНИХ САРАДНИКА И САРАДНИКА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ
4. АКТИВ ДИРЕКТОРА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ

НАЗИВ СКУПА:

ПРВИ КОНГРЕС СТРУЧНИХ РАДНИКА ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА СРБИЈЕ -СРПУС-

Тема Конгреса:

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ
– ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ-

МЕСТО И ДАТУМ ОДРЖАВАЊА: 26 и 27. јуна 2015. Сава центар , Београд

ПРОГРАМСКИ ОДБОР

1. *Љиљана Маролић*, руководилац групе за предшколско МПНИТР
2. *Слободанка Рагосављевић*, председник Савеза удружења васпитача Србије
3. *Драјана Чикош*, председник Удружења стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије
4. *Јагранка Сјасић*, председник Савеза медицинских сестара предшколских установа Србије
5. *Др Небојша Цветковић*, председник Актива директора предшколских установа Србије
6. *Љиљана Драјуџиновић*, васпитач, ПУ „Врачар“, Београд
7. *Марина Аризановић*, васпитач, ПУ „Вукица Митровић“, Лесковац
8. *Слава Тимарац-Јованов*, стручни сарадник ПУ „Дечја радост“, Панчево
9. *Биљана Бошковић*, стручни сарадник ПУ „Вукица Митровић“, Лесковац
10. *Бранкица Сјојковић*, медицинска сестра - васпитач ПУ „Ђурђевдан“, Крагујевац
11. *Невенка Аранђеловић*, медицинска сестра-васпитач, ПУ „Галеб“, Петровац на Млави

ПЛАН РАДА :

ПЕТАК, 26.06.2015.

15:00 Отварање скупа:

- **Председници струковних удружења и Актива директора предшколских установа Србије**

Уводна реч:

- **Ми Жељана Радојичић Лукић, помоћник** Министра просвете, науке и технолошког развоја
- **Др Зоран Аврамовић, директор**, Завод за унапређивање образовања и васпитања
- **Др Драган Банићевић, директор**, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Поздравна реч:

- **Министарство здравља**
- **Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања**
- **Министарство државне управе и локалне самоуправе**
- **УНИЦЕФ**

16:30 - 17:00 пауза

17:00 – 18:30

Уводна излагања:

1. **ШТА НАМ ДЕЦА ПОРУЧУЈУ** ,
проф др Драгана Бренеселовић-Павловић, излагач
2. **УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ**
проф др Јасмина Клеменовић, излагач
3. **ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ У ЕВРОПИ XXI века**
Барбара Новинац, директор , ВРТЕЦ ГАЉЕВИЦА, Љубљана , Словенија, излагач

СУБОТА 27.06.2015. РАДА У 6 ПАРАЛЕЛНИХ СЕСИЈА	
Време	излагачи
09:30-09:50	1. ОСНОВЕ ПРОГРАМА КАО КОНЦЕПЦИЈА ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ
	Уводничар: Гордана Ђорђевић Модератор: Оливера Вејновић
09:50-11:00	<p>Основе као државни документ, потреба доношења Нових основа, Нове основе у светлу промена схватања детета (дете, учење, васпитање ...), како настају , зашто нове основе (чему и коме служе), која су нам искуства, колико је анализа стања допринела изради нових основа ...</p> <p>Учесници:</p> <p>1.1. Љиљана Драгутиновић , васпитач, ПУ „Врачар“ Београд</p> <p>1.2. Вера Мутић, медицинска сестра-васпитач ПУ „Дечји дани“ Београд</p> <p>1.3. Јелена Живановић, помоћник директора, ПУ „Дуга“ Аранђеловац</p> <p>1.4. Љиљана Стаменковић, психолог, ПУ „Пчелица“ Ниш</p> <p>1.5. Вера Јуришић, васпитач, ПУ“Радосно детињство“ Н.Сад</p> <p>1.6. Зорица Тодоровић, психолог ПУ Ужице</p> <p>1.7. Славица Отовић, директор, ПУ „Нада Наумовић“ Крагујевац</p> <p>1.8. Драгана Зинајић , ПУ “Бошко Буха“ Инђија</p>
11:00 - 12:00	дискусија
12:00 - 12:30	Закључци сесије

09:30-10:00	<p>2.СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА У КОНЦЕПЦИЈИ ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА</p>
	<p>Уводничар: <i>др Јасмина Арсенијевић</i> Модератор: <i>Нена Радовановић</i></p>
	<p>Иницијално образовање васпитача, процес увођења у посао,(приправништво и менторство), стручно усавршавање и професионални развој, зашто стандарди компетенција, коме су потребни стандарди компетенција, како ће унапредити праксу, које су нам потребне компетенције ...</p> <p>Учесници:</p> <p>2.1. Др Весна Цолић , ВШСС Нови Сад</p> <p>2.2. Сања Мирковић, васпитач, ПУ „Радост“ Чачак</p> <p>2.3. Александра Марцикић, васпитач, ПУ Бачка Паланка</p> <p>2.4. Марија Старчевић, директор, ПУ „Дечје царство“ Велика Плана</p> <p>2.5. Зорица Бошковић, психолог, ПУ „Милица Ножица“, Ваљево</p> <p>2.6. Гордана Петровић, директор, ПУ „Савски венац“, Београд</p> <p>2.7. Ивана Јанковић, васпитач, ПУ Младеновац</p> <p>2.8. Наташа Стојановић, ПУ „ПИОНИР“ - Јагодина</p>
10:00 - 12:00	дискусија
12:00-12:30	Закључци сесије

09:30-10:00	3. ШИРЕЊЕ ПОНУДЕ ПРЕДШКОЛСКИХ ПРОГРАМА И УСЛУГА
	Уводничар: <i>Доц. др Лидија Мишкељин</i> Модератор: <i>Љиљана Марољ</i>
	<p>Суштинске промене – питање трансформације Пу организационе, финансијске, аутономија Пу (величина) и партнерство, питање акредитације предшколских програма, добробит деце-чија одговорност (различите перспективе - улагање у ПВО, дете као развојни економски ресурс или етика бриге и одговорности)...</p> <p>Учесници:</p> <p>3.1. Драгана Коруга, психолог, (ЦИП)</p> <p>3.2. Мирјана Ћосић ,директор, ПУ „Наша радост“ Смедерево</p> <p>3.3. Љиља Војнов, помоћник директора, ПУ „Дечја радост“ Панчево</p> <p>3.4. Марина Аризановић, васпитач, ПУ „Вукица Митровић“ Лесковац</p> <p>3.5. Братислав Нешић, ЛСУ Лесковац</p> <p>3.6. Весна Радошевић, педагог, ПУ Беочин</p> <p>3.7. Десанка Јовичић, ЛСУ Беочина</p> <p>3.8. Радмила Хоманов, васпитач, ПУ „Драгољуб Удицки“ Кикинда</p> <p>3.9. Снежана Шаровић , васпитач, ПУ Ужице</p>
10:00-12:00	дискусија
12:00 – 12:30	Закључци сесије

09:30-10:00	4. ДИЈАЛОГ О КВАЛИТЕТУ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ
	Уводничар: <i>Проф.др Живка Крњаја</i> Модератор: <i>Маша Аврамовић</i>
	<p>Шта је квалитет, како вреднујемо квалитет - која сврха вредновања, доминантна перспектива , систем осигурања квалитета, грађење квалитета, питање очувања специфичности вредновања делатности (школаризација и стандардизација), вредновање као мера контроле или грађење квалитета-позитивна искуства, вредновања из различитих перспектива у процесу вредновања (деце, родитеља, партнера).</p> <p>Учесници:</p> <p>4.1. Споменка Дивљан , психолог, ПУ Нови Бановци</p> <p>4.2. Нада Парезановић, педагог, ПУ „Врачар“ Београд</p> <p>4.3. Мирјана Петровић, педагог за физичко, ПУ „Пчелица“ Ниш</p> <p>4.4. Јелена Антић , директор, ПУ „Даница Јарамаз“ Косовска Митровица</p> <p>4.5. Лидија Хутовић, директор, ПУ „Чика Јова Змај“ , Београд</p> <p>4.6. Вера Миланов, директор, ПУ „Лане“ Гроцка</p> <p>4.7. Марија Перић, психолог, ПУ „Бамби“, Параћин</p>
10:00 - 12:00	дискусија
12:00 – 12:30	Закључци сесије

<p>09:30-10:00</p>	<p>5. КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗА СВЕ НА НИВОУ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА</p> <p>Уводничар: <i>Проф. др Јасмина Клеменовић</i> Модератор: <i>Гордана Цвейковић</i></p>
	<p>Стање и перспективе инклузивног приступа у предшколском васпитању и образовању, претпоставка стварања инклузивне културе, осврт на праксу: добробит детета, ресурси и партнерства, улоге права и одговорности партнера, интерресорне комисије, персонални асистенти, педагошки асистенти, неусклађеност прописа и дешавања у пракси ...</p> <p>Учесници:</p> <p>5.1. Биљана Гајић, вд директор, ПУ „ Чукарица“ Београд 5.2. Марија Шћепановић, васпитач, ПУ „Нада Наумовић“ , Крагујевац 5.3. Андрија Пештерац, педагог за физичко, ПУ „Џика Јова Змај“ , Београд 5.4. Јасна Вуклиш , директор, ПУ „Стари град“, Београд 5.5. Весна Радуловић , просветни саветник, ШУ Нови Сад 5.6. Марина Гвозденовић, васпитач, ПУ „Олга Јовичић-Рита“,Краљево 5.7. Тамара Анић васпитач, ПУ „Радосно детињство“ Нови Сад 5.8. Гордана Јовановић,педагог, ПУ „Пчелица“, Ниш 5.9. Биљана Којовић, психолог, ПУ „11. април“ Нови Београд 5.10. Јасмина Ђорђевић, директор, ПУ „Вукица Митровић“ , Лесковац 5.11. Миша Ивковић, члан градског већа за образовање ЛСУ Смедерево</p>
<p>10:00 - 12:00</p>	<p>дискусија</p>
<p>12:00 – 12:30</p>	<p>Закључци сесије</p>

09:30-10:00	<p>6. ЛОКАЛНА ЗАЈЕДНИЦА – ОКРУЖЕЊЕ КОЈЕ ПОДРЖАВА КВАЛИТЕТНО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ и ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ У СВЕТЛУ ЗАКОНА И ПРАВИЛНИКА И ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ</p> <p>Уводничар: <i>Проф. др Стојан Обрадовић</i> Модератор: <i>Слава Тимарац – Јованов и Весна Дасукидис</i></p>
	<p>Препознавање важности делатности и потребе улагања у исту, реалност, одговорност и перспектива предшколства у Србији, укљученост представника струке у процесима одлучивања и израду акционих планова за децу на локалном нивоу, питање мреже установа ...</p> <p>Осврт на Закон о основама система образовања и васпитања, Закон о предшколском васпитању и образовању и на важеће правилнике у ПУ (искуство у примени), добре стране – недостаци – које промене желимо и зашто...</p> <p>Учесници:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Душанка Стојковић, просветни саветник, ШУ Пожаревац 6.2. Радмила Аранђеловић, директор, ПУ „Раковица“, Београд 6.3. Дарабан Пирошка, ЛСУ Кањижа 6.4. Ибоља Веселинов, директор, ПУ Кањижа 6.5. Драгана Тица, стручни сарадник, ПУ „Радосно детињство“ Нови Сад 6.6. Весна Јовицки, просветни саветник ШУ Нови Сад 6.7. Представник ЛСУ Велике Планае 6.8. Дијана Брусин, Предшколска установа „ Пава Сударски“ Нови Бечеј 6.9. Снежана Ђурић, градски секретар за образовање и деју заштиту града Београда 6.10. Никола Велинов, директор, ПУ „Љубица Вребалов“ Пожареваца 6.11. Босилка Ристић, Удружење васпитача пчињског округа, председник
10:00-12:00	дискусија
12:00 – 12:30	Закључци сесије

12:30.14:00	Пауза за освежење
14:00 – 14:50	Обједињени закључци са сесија
14:50 – 15:00	Закључак Конгреса и затварање скупа ЉИЉАНА МАРОЛТ, МПНТР

ТЕКСТ ПРОТОКОЛА

Поштовани учесници Конгреса,

Пре годину дана, 25.јуна 2014.год. представници струковних удружења и Актива директора предшколских установа, потписали су Меморандум о сарадњи. Препознат је заједнички интерес за успостављање тешњих видова сарадње у циљу унапређења предшколског васпитања и образовања. Тог дана, у просторијама Завода за унапређивање образовања и васпитања, као један од приоритетних задатака које су потписници меморандума поставили је и организовање Конгреса, чији је циљ сагледавање предшколске делатности данас и перспективе даљег развоја. Шта је то што желимо да мењамо и шта можемо заједно да постигнемо постављајући кључна питања која захтевају обавезујуће одлуке Министарстава, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, Националног просветног савета, стручних радника и других субјеката у овој делатности.

Данас, годину дана након потписивања Меморандума о сарадњи, представници струковних удружења и Актива директора предшколских установа Србије, организују Први конгрес, који ће, надамо се, остати забележен у историји предшколског васпитања и образовања, између осталог и због тога што су, по први пут, на једном месту окупљени сви они који ће својим одлукама утицати на даљи развој предшколског васпитања и образовања.

Обраћање помоћника министар мц Жељане Радојичић Лукић дало је наду да ће предшколско васпитање и образовање бити третирано као прва карика у образовном систему и да је сарадња са струковним удружењима потребна свим субјектима. Истакла је важност професије васпитач за развој деце и темељење друштва.

Потреба за окупљањем стручних радника предшколских установа Србије, препозната је још пре двадесетак година. Током времена формиран су: Савез удружења васпитача Србије, Савез удружења медицинских сестара предшколских установа Србије, Удружење стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије, Актив директора предшколских установа Србије. **Слободанка Рагосављевић**, председница Савеза удружења васпитача Србије, рекла је нешто више о значају рада струковних удружења.

Сва три струковна удружења су истакла значај подизања нивоа професионалних компетенција својих чланова, који се може остварити кроз различите облике стручног усавршавања. О значају стручног усавршавања за делатност предшколског васпитања и образовања, говорила је **Драјана Чикош**, председница Удружења стручних сарадника и сарадника предшколских установа Србије.

Поред васпитно - образовне функције, предшколске установе остварују и социјалну и превентивно – здравствену функцију. Отуда се препознаје значај сарадње са другим министарствима, о чему је говорила **Јагранка Сјасић**, председница Савеза удружења медицинских сестара предшколских установа Србије.

Последњих неколико година, код стручних радника предшколских установа, постоји потреба за успостављањем тешње сарадње, како на нивоу струковних удружења, тако и на нивоу министарстава и институција које утичу на развој делатности предшколског васпитања и образовања. Полазећи од те потребе, организован је и Први конгрес стручних радника предшколских установа Србије. О значају данашњег конгреса говорио је **др Небојша Цвејковић**, председник Актива директора предшколских установа Србије.

Проф.др Зоран Аврамовић говорио је о обезбеђивању и унапређивању квалитета и развој система образовања васпитања и образовања као о приоритетном задатку Завода за унапређивање образовања и васпитања, који, поред наведеног, обавља и развојне, саветодавне, истраживачке и друге стручне послове у предшколским установама. Истакао је добру сарадњу са струковним удружењима и нагласио важност партнерског односа.

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања је стручна и референтна институција која се бави евалуацијом образовања и васпитања и даје препоруке за успостављање и обезбеђивање система квалитета образовања и васпитања. У односу на претходно наведено, сасвим је јасно зашто је Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања незаобилазна карика када је реч о делатности предшколског васпитања и образовања. О томе и о пореби сарадње и партнерстава са струковним удружењима говорио је директор **др Драган Банићевић**.

Квалитет предшколског васпитања и образовања зависи великим делом од спремности појединаца да својим знањем и искуством, критичким приступом и професионалним залагањем утичу на развој предшколског васпитања и образовања. Свако од нас, својим залагањем, утиче, мање или више, на развој предшколског васпитања и образовања. Али, међу нама има и оних појединаца, који су, дали много, много више од других и за које можемо рећи да су "живели за предшколство". Њихова имена остаће упамћена у историји предшколског васпитања и образовања. Велика је част дати захвалницу **др Мирјани Пешић**, **др Ивану Ивић** и **др Емилу Каменов** коју им стручни радници предшколских установа додељују за животни допринос развоју предшколског васпитања и образовања. Стручни радници предшколских установа Србије захвалили су се и **Мирјани Марковић** и **Јоваки Богданов** као израз захвалности на досадашњој сарадњи, подршци и помоћи.

УВОДНА ИЗЛАГАЊА ОРГАНИЗАТОРА КОНГРЕСА

ЗНАЧАЈ СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА У ПРЕДШКОЛСКОЈ ДЕЛАТНОСТИ

Предшколско васпитање и обарзовање треба да буде препознато као национални интјерес. *Предшколски узрастј треба схваити као доба неојраничених мојућности за развој и учење унајређујући разумевање значаја развоја и учења на овом узрастју.*

ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ЗА СТВАРАЊЕ ПОДСТИЦАЈНОГ ОКРУЖЕЊА КОЈЕ ТРЕБА ДА: **ПРЕПОЗНА, РАЗУМЕ, УВАЖИ, ПОМОГНЕ, ПОДСТАКНЕ И ПОДРЖИ** УЛОГУ СТРУКОВНОГ УДРУЖИВАЊА И ДЕЛОВАЊА:

- Већа улога струковног удруживања и удружења, кључна за развој статуса васпитача и делатности,
- Струковна удружења као партнери предшколским установама и ресорним министарствима ЗУОВ, ЗВКОВ и НПС,
- Обезбеђивање веће партиципације струковних удружења упроцес израде важних докумената,
- Екстезивно коришћење онлајн информисаности о актуелним догађањима у области предшколске делатности између струковних удружења и ресорних министарстава, ЗУОВ, ЗВКОВ, НПС и предшколских установа,
- Вредносно утемељење односа предшколских установа, државе и струковних удружења,
- Спровођење правне финансијске подршке Владе Републике Србије развоју струковних удружења,
- И даље активна подршка и партнерство предшколских установа и ресорних министарстава ЗУОВ, ЗВКОВ, НПС у учешћу струковних удружења у унапређивање делатности кроз примере добре праксе и организовање перманентне едукације васпитача.

ВИЗИЈА СТРУКОВНИХ УДРУЖИВАЊА И УДРУЖЕЊА

- **Заједничко деловање** државе и струковних удружења за опште добро предшколске делатности,
- **Држава партнер** удружењима у друштвеним променама статуса предшколске делатности,
- **Усвајање и уважавање** специфичне терминологије и специфичности предшколске делатности,
- Поштовање **законске регулативе**

МИСИЈА СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА И УДРУЖИВАЊА

- Ширење простора за развој и рад струковних удружења,
- Јачање улоге партнерства државе и струковних удружења,
- Поддржавање и оснаживање струковних удружења,
- Упорност, доследност и истрајност струковних удружења у унапређивању делатности,
- Схватање да је успех у васпитању и образовању скривен у интелектуалном капиталу стручног кадра.

Квалитетно предшколско васпитање и образовање је заједнички циљ – струковних удружења у области предшколског васпитања и образовања, Савеза учитеља Србије, предшколских установа, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, ЗУОВ, ЗВКОВ, НПС, локалне заједнице – целог друштва, а то су:

- Квалитетни услови за организовање предшколског васпитања и образовања
- Квалитетни програми
- Разноврсни програми
- Компетентни васпитачи
- Квалитетно и доступно васпитање за сву децу
- Подстицајна средина у локалном окружењу
- Јасна и применљива законска регулатива

Желим да скренем пажњу само на две неопходне ствари:

- **Промену начина размишљања и**
- **Промену начина приступа свих релевантних субјеката**

Ово се односи како на појединце – професионалце, тако и на струковна удружења и институције које га прате и подржавају.

Морамо да схватимо да је ово неко друго време , брзо време пуно изазова, да су ово нека друга деца , радознала, знатижељна, немирног духа ...

Ми морамо заједно у промене, у модернизацију целог образовног система за добробит деце коју смо у обавези да васпитавамо и припремимо за живот.

Занимање свих васпитача је ИГРА ! Задатак васпитавања је стратешки и огромна моћ умећа васпитавања. У сваком васпитачу живи и игра се дете. То дете је блиско детету-то је ВАСПИТАЧ. Из дубине душе васпитача , у уметничком сплету мисли израња израз нечег дубоко доживљеног на путу одрастања до детета, распрскивање раскоши слике задовољства , дечје игре, сусретање са дететом у сну, машти и на јави, назирање хтења, жеља и потребе за љубављу као основне хране дечјег немирног духа - као основе васпитања. То су васпитачи!!! Верују у чистоту детета, у његову племенитост, у хармоничан склад лепоте, доброте, поверења и истине.

Омогућимо васпитачима да мењају, да граде васпитање- зрнце по зрнце златног песка – ДВОРАЦ ВАСПИТАЊА, да буду носиоци промена, да се квалитетно и креативно, стваралачки баве игром пружајући љубав деци.

Данас треба да стекнемо увид: Где смо, шта и како даље? Које су нам нове могућности, жеље и хтења за неке нове клинце за ново време?

Слободанка Радосављевић,
председник Савеза удружења васпитача Србије

ЗНАЧАЈ СТРУЧНОГ УСАВРШАВАЊА

Стара Атинска изрека каже "ако обућар лоше направи обућу, није велика грешка, само ће Атињани једне године ићи лоше обувени, али ако васпитач погрешно у васпитању, читаве генерације Атињана биће лоше васпитане". Још тада је постојала јасно развијена свест да је васпитачки позив један од најодговорнијих, јер васпитач директно утиче на формирање, развој и будућност деце. Значај и комплексност улоге васпитача, али и свих стручних радника предшколских установа, захтева од њих квалитетно образовање, искрену посвећеност свом раду, велику љубав према свом послу, стално усавршавање.

Овај догађај 26. и 27. јун 2015. године остаће у историји предшколског васпитања и образовања упамћени по томе што су се први пут окупиле све структуре стручних радника предшколских установа Србије, са жељом да поставе јасне и декларативне циљеве, чијим остварењем ће се обезбедити развој и напредовање деце и запослених у предшколским установама, развој васпитно – образовног система, али и друштва у целини.

Жеља, али и обавеза, свих нас је, да без обзира на бројне проблеме са којима се данас сусреће предшколско васпитање и образовање, створимо могућности да стручно и професионално приступимо послу којим се бавимо, и остваримо што боље резултате. То је једино могуће уколико осигурамо квалитет рада у установи. А да би се осигурао квалитет рада установе, између осталог, неопходно је да ефикасније користимо сопствене ресурсе и капацитете, као и да омогућимо разноврсне облике стручног усавршавања, који треба да буду у складу са потребама запослених и установе. Једино на тај начин можемо унапредити васпитно – образовну праксу.

Стручно усавршавање омогућава да се оспособимо за различите професионалне улоге, да стичемо нова и усавршавамо постојећа знања и вештине, развијамо наше укупне потенцијале са циљем квалитетнијег обављања посла и унапређивања праксе.

Колико ћемо успети да се професионално развијемо, зависи не само од наших личних интереса и потреба, као и специфичности и потреба установе, него и од специфичности професије, законских одредаба, соцо – економских услова. Зато смо настојали да се данас, на једном месту, окупе: представници МПНТР, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, Националног просветног савета, представници ресорних министарстава, одбора за дечја права, школских управа, представници факултета и високих школа струковних студија за образовање васпитача, представници јединица локалних самоуправа, ЦИП, стручни радници предшколских установа, односно, сви ми, који смо одговорни за остваривање квалитетнијих васпитно – образовних резултата.

Један од циљева конгреса, је и да се укаже на значај стручног усавршавања, полазећи од базичног образовања, преко стручног усавршавања на нивоу предшколских установа, до стручног усавршавања у организацији струковних удружења.

Када је реч о базичном образовању, компетенције које су стечене омогућавају свршеним студентима да буду рефлексивни практичари који су у свом раду посвећени васпитању и образовању све деце у мултиетничком и мултикултуралном свету, обучени критички да приступају проблемима образовног система у ком раде. Међутим, различити студијски програми, доводе и до проблема у пракси – нарушавају се раније дефинисане улоге и одговорности различитих структура запослених у предшколским установама, те се дешава да сви раде све, избегавајући одговорност уколико дође до пропуста. У односу на претходно речено, намеће се потреба усаглашавања студијских програма институција у којима се образују васпитачи и стручни сарадници, као и преиспитивање компетенција које треба да стекну студенти, како би биле у складу са захтевима васпитно – образовне праксе. Препорука је и да се студентима омогући стручно усавршавање, не само кроз присуство различитим облицима стручног усавршавања, него и њиховим активним учешћем у сарадњи са запосленима у предшколским установама. Само на тај начин ће појединци бити свесни сложености и компетенција које захтева занимање, спремни да прате и истражују ефекте свога рада, спремни за стално лично и стручно усавршавање.

Када је у питању стручно усавршавање на нивоу предшколских установа, потребе и приоритети се планирају на основу исказаних личних планова професионалног развоја васпитача и стручних сарадника, резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установа, извештаја о остварености стандарда постигнућа, задовољства деце и родитеља, односно старатеља деце и других показатеља квалитетног васпитно – образовног рада. Можемо поставити неколико питања: колико заиста придајемо значаја стручном усавршавању; колико смо искористили ресурсе предшколске установе, када је реч о стручном усавршавању, или другачије речено, колико смо сами били спремни да своје знање, и искуство поделимо са другима; колико су реализовани облици стручног усавршавања заиста у складу са стварним потребама и приоритетима запослених; са којим проблемима смо се сусретали како би обезбедили финансијска средства за стручно усавршавање запослених. Искуство је показало да постоји велика разлика међу предшколским установама. Наш приоритетан задатак је да утичемо на свест запослених да је стручно усавршавање саставни и обавезни део професионалног развоја, које подразумева стицање нових и усавршавање постојећих компетенција, важних за унапређивање васпитно – образовног рада.

Да код стручних радника предшколских установа, постоји унутрашња мотивација за стручним усавршавањем, показује и чињеница да смо се данас, окупили у оволиком броју. Годинама уназад, стручно смо се усавршавали кроз рад струковних удружења. Своје искуство и знање делили смо са другима. Захвалност дугујемо и представницима Министарства просвете, науке и технолошког развоја, ЗУОВ – а, ЗВКОВ –а, ШУ, Филозофских факултета, високих школа

струковних студија за образовање васпитача, ЦИП – а, УНИЦЕФ – а, као и свим појединцима који су омогућили да струковна удружења буду та која ће омогућити пуни развој потенцијала запослених у предшколским установама.

Организовањем Конгреса, желели смо да укажемо на значај тешње сарадње струковних удружења и министарстава и институција које утичу на развој делатности предшколског васпитања и образовања, и то не само у области стручног усавршавања запослених. Желимо да поставимо кључна питања која се тичу делатности предшколског васпитања и образовања у целини, да донесемо обавезујуће одлуке које ће довести да унапређивања делатности предшколског васпитања и образовања у жељеном правцу.

И, на крају, навешћу цитат, који би требао да да снагу свима нама: *“Ја сам борац, свакодневно водим бијку с њријиском вршњака, нејативним њојавама, сѡрахом, конформизмом, ѡдредра-судама, незнањем и ајатѡијом. Међутим, имам и велике ѡмајаче: инѡелиѡнцију, радозналост, ѡдрѡику родѡиѡља, индивидуалност, креативност, веру, ѡубав, смех, који ме жесѡоко ѡдржавају”*. (Џон В. Слотер).

Драјана Чикош,
председник удружења стручних сарадника
и сарадника предшколских установа Србије

САРАДЊА СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА

Сарадња струковних удружења са институцијама, посебно са министартсвима, представља битан сегмент струковног ангажовања и веома се пажљиво планира у свим нашим годишњим програмима.

За струковна удружења из предшколске делатности свакако је наважнија сарадња са ресорним Министарством просвете, науке и технолошког развоја, односно са Сектором за предшколско и основно образовање и васпитање и потпуно природно са Групом за предшколско васпитање и образовање.

Успели смо да достигнемо облик сарадње који у партнерском односу међусобног уважавања, и да тиме унапређујемо свакодневну праксу кроз Закон о основама система образовања и васпитања, члан 52, који предвиђа струковно и стручно повезивање запослених у области образовања и васпитања.

Добро је да смо потпуно сигурни у квалитетне и добре релације у комуникацији, препознавању проблема и спремности да се подрже све наше струковне активности. Тиме непосредно много добијају медицинске сестре васпитачи, васпитачи, стручни сарадници, сарадници, директори, али посредно добробит имају деца која бораве у нашим установама и која ће од септембра доћи, да бораве у друштву својих вршњака, да се друже, уче кроз игру, проходавају, расту и развијају се. Наша заједничка обавеза је да им омогућимо безбедно и здраво окружење, очување и унапређење здравља, као основу за квалитетан, осмишљен и садржајан васпитно образовни рад.

И сада је прилика на овом конгресу, да се подсетимо и оне деце која нису имала ту срећу да у здрављу расту и развијају се. Имају одређене сметње везане за ментално или физичко здравље, раст и развој, некада удружене, вишеструке, комбиноване често са инвалидитетом, ограниченим или трајним, урођене или стечене, али са истим правом и истом потребом да буду у колективу, у друштву вршњака, у складу са својим могућностима.

Неопходна нам је сарадња са Министарством здравља и Министарством за државну управу и локалну самоуправу.

Министартсво просвете је пре неколико година донело правилник о ближим условима за пружање додатне образове, социјалне и здравствене подршке.

Да би се системски дефинисала здравствена подршка, која је у овом сегменту веома битна, неопходно је већа ангажованост стручних институција у оквиру Министарства здравља, Републичке стручне комисије за заштиту деце и омладине, како би се дефинисала стручно методолошка упутства којима се одређује прецизно начин, метод и поступак у пружању здравствене подршке деци која имају потребу за целодневним здравственим надзором док бораве у пред-

школској установи, или за медицинским интервенцијама које се не могу и несмеју сада вршити у предшколским установама.

Поштујући право детета да похађа предшколску установу и буде са својим вршњацима у окружењу које му прија, захтева да до септембра месеца ангажујемо све своје снаге, струковна удружења су спремна, постоји озбиљан присуп и разумевање у Групи за предшколско васпитање и образовање али очекујемо од Министарства здравља да уради део који ми не можемо, односно у њиховој је надлежности.

Сви смо потпуно свесни да смо као одрасле особе веома осетљиви на промене у здравственом стању деце, повређивање и угрожавање безбедности деце.

У овом моменту, велики је притисак на предшколске установе да саме реше проблем боравка деце која захтевају спровођење терапијских процедура из секундарне здравствене заштите, које стучни радници у предшколским установама не смеју да обављају.

Но овај конгрес је прилика да кроз дискусије, питања која можете поставити и кроз закључке конгреса, учинимо са нашим министарством додатни напор у дефинисању одређених процедура које доносе добробит како деци тако и њиховим родитељима и стучним лицима која раде са њима.

Свакако да је циљ који смо као струковна удружење поставили, базиран на потреби личног професионалног развоја, као дела личне одговорности и нашег става према послу који обављамо. Тиме доприносимо оснаживању и развијању професионалне компетенције.

Наша потреба да будемо део система који вреднује учење, у континуитету учи и има потребу за целоживотним учењем, преплиће формално образовање са стручним усавршавањем планираним и организованим у оквиру струковног удружења, дајући допринос и печат професионалном развоју.

Свакако треба да се зна да у свом струковном раду свих стручних радника, и кроз овај конгрес инсистирамо на поштовању законских аката и коректности у дефинисању типичних описа послова, коефицијентима запослених у предшколским установама и примени принципа IN FAVOREM LABORATORIS, најповољније по радника.

Јагранка Сјасић,
председник савеза медицинских сестара
предшколских установа Србије

КОНГРЕС ПРЕДШКОЛСКИХ РАДНИКА СРБИЈЕ

Поштовани представници МПНТР, као и других министарстава, поштовани директори завода за унапређивање образовања и васпитања и завода за вредновање квалитета оив, представници факултета и високих школа, поштовани гости из региона, даме и господо, драги сарадници, васпитачи, медицинске сестре и стручни сарадници, желим вам добродошлицу на Први Конгрес предшколских радника Србије који се одржава у Београду и користим прилику да поздрављам све вас из Београда, Ниша, Ужица, Новог Сада, Суботице, Сомбора и других градова Србије у име АДПУСА и у своје лично име.

Велика је част и задовољство бити данас са вама, говорити пред вама и хвала вам на показаном интересовању за ову нашу заједничку тему целог скупа, са називом: „Изазови и перспективе предшколског васпитања и образовања“

- Предшколско васпитање и образовање у систему образовања Србије заузима посебно место у односу на друге нивое образовања (основна и средња школа), оне нивое који су обухваћени истим Законом о основама система образовања и васпитања. Отуда и ПУ најочигледније рефлектује ту посебност која се огледа пре свега у њеној мултифункционалности (3 делатности: вор, пзз, исхрана и нега деце). Поред тога, напомињем да ПУ представља сложен инфраструктурни систем (у једној општини или граду налази се једна ПУ која може да има више вртића, пр Нови Сад, преко 60 објеката, Нови Београд преко 40 објеката). То подразумева сложенији начин руковођења у односу на друге образовно-васпитне институције, као и самог рада сваког запосленог у оваквом систему. Зато је ПВИО посебна и сложена делатост.
- Циљ овако сложеног система је обезбеђивање услова за психофизички развој, здравог, васпитаног и образованог детета. А централна личност тима који то реализује је васпитач (у директном, или пак преносном смислу). Кад кажем у преносном смислу васпитачи, мислим да су сви они који раде у пу: васпитачи и мед. сестре и стр. Сарадници, сарадници и директор, сви раде у истом циљу, односно васпитати и образовати дете.
- Управо због тако сложеног посла за запослене у пу потребно је организовање континуираног стручног усавршавања, о чему је већ било речи. Отуда скупови која су организовала управо ова удружења, дали су значајан допринос у стручном усавршавању васпитног кадра, односно ти скупови представљају слику онога најлепшег што се дешавало протеклих година у пракси. Поред тога вреди напоменути да је АДПУС заједно са Савезом удружења васпитача Србије, својим залагањем (радом у НПС-у, на својим скуповима, учествовањем на бројним промотивним трибинама) значајно

допринео стварању законских основа за подизање нивоа образовања васпитача (до нивоа академских студија, мастер и проходност на докторске студије...). Када о овоме говорим не могу а да се не присетим речи, мени бар омиљеног мислиоца 20. Века, Курта Левина, који је рекао „ Нема боље праксе од добре теорије и обратно“. Дакле и образовање и стручно усавршавање предшколских радника, васпитача, управо налази утемељење у поменутиј максими. Јер постојећа пракса је допринела стварању нових теорија, односно нових методика, у свим областима ВОРа, односно, нове методике су значајно унапредиле постојећу праксу. А креатор свих ових процеса је управо васпитач. Када већ говорим о улози васпитача, обзиром да сам ја по струци педагог за физичко васпитање, цитираћу речи једног од најбољих, али свакако најцитранијег кошаркашког тренера САД, који је рекао: „Бити добар тренер, значи бити учитељ и родитељ“. Дакле Савремени васпитач који ради у постојећим условима (често са повећаним бројем деце, уз високе захтеве родитеља и сложене прграме рада које реализује), у институционалном смислу је, и учитељ и родитељ. То сте управо ви, овде присутни и заиста, одајем вам признање на томе.

- Иначе, свакој генерацији припадне обавеза да доврши неки пројекат које су претходне генерације започеле или да започне нови, а овој генерацији је припала част, да се удружи и започне један нови приступ предшколству, а то се управо чини кроз овај Први конгрес предшколских радника, који ће друге генерације надам се традиционално наставити да одржавају и унапређују.

- Овај конгрес је посебан и то из неколико разлога. Први разлог је то што се одржава први пут и то што се одржава у главном граду, Београду.

- Други разлог посебности је тај, што он неће бити само научно-стручно предавање, већ наш заједнички покушај да се једна тема, а то је предшколско васпитање и образовање, осветли са више страна, да се допуни аргументима, који су чињенично образложени и да се покрене један процес размишљања, који би требало да донесе за сваког од нас неки помак у разумевању онога што је то у нашем раду и нашим животима веома битно.

- Због тема о којима расправљамо, због величине обавеза и задатака које су пред нама и због идеја и иницијатива које имају наша удружења и други учесници овога скупа, потребна су нам два дана рада, да би презентовали и продискутовали све оно што је потребно за унапређење предшколства Србије. Зато ће нам данашњи и сутрашњи дан омогућити, да кроз ретроспективу увидимо, шта смо урадили последње деценије и оно што је још важније, даће нам смернице за будућност, макар то било до следећег конгреса, уз заједнички рад нас у ПУ, надлежних министарстава, завода, удружења, локалне самоуправе, као и родитеља наше деце.

- Сматрам да ћемо успети у свему овоме о чему ћемо говорити и закључити, водећи се речима нашег познатог песника Душка Радовића, који је рекао: „Не трудимо се да будемо бољи од других, већ се трудимо да будемо најбољи што можемо“.

др Небојша Цветковић
председник Актива директора предшколских установа Србије

УВОДНА ИЗЛАГАЊА

Проф. др Драјана Павловић Бренеселовић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

ШТА НАМ ДЕЦА ПОРУЧУЈУ

Излагање је засновано на подацима добијеним истраживањем са децом праксе дечјег вртића које је реализовао Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета и чији су резултати објављени у књизи „Где станује квалитет (2) – Истраживање са децом праксе дечјег вртића“.

Да би смо разумели шта нам деца поручују морамо најпре разумети шта значи чути, слушати децу. То не значи саслушати, у смислу прикупљања података које ћемо статистички обрадити или направити збирку дечјих исказа. То такође не значи послушати, у смислу аутоматског и бу-квалног прихватања онога што нам деца кажу. Дечја перспектива није „објективно стање“, чињеница која постоји сама по себи у једнозначној реалности коју ми, као истраживачи, треба само да „прикупимо“ кроз податке. Слушање подразумева интерпретацију. То нипошто није још један вид спољашње евалуације, већ настојање да разумемо шта доприноси да деца имају другачију реалност од нас. Коначно, слушати децу не значи одслушати, у смислу једнократног прикупљања података које може да уради неко други уместо нас.

Слушати децу значи:

- чути како деца виде праксу вртића, а то подразумева разумевање њихове перспективе проналажењем образаца и грађењем значења онога што нам говоре;
- на основу тога преиспитивање властитих полазишта и уверења и сагледавање њихове перспективе у светлу савремених полазишта о ПВО;
- промену себе и праксе јер оно што нас истински мења је разумевање позиције другог.

Сумирајући све оно што су нам деца говорила уз своје цртеже, уз фотографије које су правили, мапирањем својих активности у простору и прављењем тура по вртићу, за децу су најважније ствари у вртићу: вршњаци, игра, партиципација, учешће одраслих, простор, боравак напољу и животност у смислу повезаности са свакодневним, непосредним искуством и животним контекстом. Овакве дечје поруке су сасвим у складу са савременим теоријским поставкама и оним што сваки практичар зна да је важно предшколској деци. Али, подаци нам исто тако показују, да наша

пракса у вртићима знатно од тога одступа и да су све ове наведене димензије веома ограничено заступљене. Тако, на пример, постоје важније активности од игре, а то је учење, дечија партиципација је минимална јер највећи број деце говори о томе да у вртићу о свему одлучује васпитач, а боравак напољу је недовољан и услован – ако је лепо време и ако су деца то заслужила.

Анализом свих добијених података идентификовали смо доминанте теме које се провлаче кроз дечје наративе а то су

- школаризација вртића. Она се огледа у идеолошкој равни, наметањем уверења да је учење најважнији разлог зашто деца иду у вртић и у програмској равни кроз модел (лошег) школског учења по коме је учење посебна активност, издвојена од игре и животног контекста; сведено на подучавање током којег васпитач излаже, прича, демонстрира, поставља питања, а деца одговарају, цртају или решавају радне листове; обавеза која се мора, а не хоће па је најчешће досадно, понекад стресно и фрустрирајуће и регулисано системом казне и спољашње награде

- просторна, узрасна и социјална сегрегација деце. Деца у вртићу живе један изоловани живот, издвојени по својим собама, у својим узрасно хомогеним групама, са минималним бројем одраслих а то су васпитачи, а и свет тих одраслих није заједнички свет са децом, јер, како виде деца, одрасли су ту да управљају децом, да их чувају, да их подучавају и да раде неке своје послове.

- доминантна педагошка агенда вртића, оно што се препознаје као важно и вредно, нису циљеви које смо програмски дефинисали – бити самосталан, креативан, имати самопоуздање, бити радознао, истрајан, отворен, сарадљив...већ пре свега конформирати се - бити послушан, слушати васпитача и испуњавати све захтеве и “бити миран и тих”.

У тражењу одговора зашто нам се то дешава када то није оно што смо хтели и желели, нити је програмски тако постављено, указује се да би сасвим погрешан одговор био свођење на питање квалитета рада појединих вртића и појединих васпитача, већ да се мора погледати шира слика. Користећи метафору куће указује се да је наше предшколско васпитање “кућа” са традицијом и са неким од квалитета по којима имамо компаративну предност у односу на многе земље – интегрисану негу, васпитање и образовање, професионалан кадар васпитача и сестара- васпитача, стручне сараднике различитог профила. Али, гледајући изблиза, видимо да је та кућа протоком времена оронула, а оно што ми покушавамо последњих двадесет година јесте да је улепшамо додајући различите украсе кроз парцијалне и системски неусаглашене мере као што су на пример партнерство са породицом, инклузија, диверсификација, тематско планирање, дечји портфолио, екстерна евалуација, припремни предшколски програм, рефлексивни практичар...Оваквим начином кућа заправо постаје све трошнија и несигурнија и ми се, уместо улепшавањем морамо коначно бавити самим темељима, а то су:

- структура вртића – пре свега акутно питање броја деце у групама и односа броја деце према одраслима; питање шта значи бити компетентан васпитач и какво нам је иницијално

образовање и професионално усавршавање потребно; питање простора вртића као “трећег васпитача” и питање отворености према локалној заједници.

- основе програма – њихова утемељеност и конзистентност, развијена подршка у процедури њиховог примењивања и разумевање шта је реални програм за дете и како се поставке основа програма транспонују у реални програм.

- култура вртића – питање у шта стварно верујемо у предшколском васпитању и како од вртића као места подучавања и конформизма стичи до заједнице учења у којој деца и одрасли кроз заједничко учење, слушање и преиспитивање трансформишу себе и своју заједницу.

У грађењу ових темеља сусрећемо се са различитим интересима – економским, експертским, политичким, струковним, санитарским, синдикалним... и у том мноштву понекад се изгуби интерес деце. Због тога је од кључне важности заједничко деловање свих струковних удружења у предшколству како би глас струке постао јачи, аргументованији и утицајнији, јер ко ће други, ако не струка, умети да чује шта деца поручују и да заступа истински интерес деце.

Проф. др Јасмина Клеменовић,
Филозофски факултет, Нови Сад

УСПОСТАВЉАЊЕ СИСТЕМА ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Резиме: Од савремених васпитно-образовних установа очекује се да обезбеде прилике за развој и учење све деце интензивним укључивањем родитеља и шире заједнице у свакодневни живот установе и процес образовања. Притом се рачуна на спремност професионалаца да, делујући у складу са принципима праведности и социјалне инклузије, испробавају различите индивидуално прилагођене поступке подршке учењу и развоју, повезују се са другима и другачијима, преиспитују сопствени рад, мењају се и усавршавају. То је могуће само уколико заједница улаже у квалитетно иницијално образовање засновано на педагогији различитости за све професионалце, обезбеђује разноврсне прилике за континуирано усавршавање њихових стручних и педагошких компетенција, те доприноси јачању веза и односа између установа у којима они делују са другим установама и организацијама, како би се најбоље користили расположиви ресурси заједнице. Оваквим приступом се традиционално схваћена индивидуална компетентност професионалаца проширује контекстом институционалне и међуресорне компетентности, те компетентношћу на нивоу управљања. Реч је о успостављању система развоја професионалних компетенција свих запослених у предшколском васпитању и образовању којим се обезбеђује мерање од индивидуално схваћене одговорности ка визији васпитања и образовања у раном и предшколском детињству која подржава циљеве договорене на нивоу заједнице.

Кључне речи: системски приступ развоју компетенција, индивидуална компетентност, институционална компетентност, међуресорна компетентност, компетентност на нивоу управљања.

Компетентност стручних радника у предшколском васпитању и образовању

Компетентност (лат. *competere*) се сматра особа која је формално квалификована за неки посао, добро познаје неко подручје и (из)врсна је у обављању неког посла. У области васпитања и образовања компетентан је стручњак способан “да користи и комбинује своје знање, вештине и ставове у складу са различитим захтевима које намеће одређени контекст, ситуација или проблем” (*Common European principles*, 2005). Анализа компетенција стручних радника који раде са децом раног и предшколског узраста у петнаест европских земаља показала је да компетентност у различитим националним контекстима подразумева различито, те да профиле компетенција готово да није могуће поредити (Van Laere et al., 2011). Ипак, издвојена су заједничка *шира поља компетентности* која обухватају припремљеност стручњака за рад са децом и родитељима, са

колегама и ширим образовним и социјалним системом, те компетенције које се тичу личног и професионалног развоја (Клеменовић, 2014, 130-133).

Разуђеност компетенција стручних радника запослених у предшколству последица је сложености и динамичности *контекста савременог васпитања и образовања* деце раног и предшколског узраста. Услед великог броја разноврсних актера и њихових специфичних потреба, као и великих осцилација у локалним приликама, контекст васпитања и образовања одликује различитост, непредвидивост и променљивост. У таквим условима *није могуће адекватно деловати на основу конвенционално схваћене стручности* која је деконтектуализовано стицана током инцијалне припреме или усавршавања с циљем достизана одређеног нивоа оспособљености у знањима и вештинама. Динамичност и вишедимензионалност васпитно-образовног контекста од стручних радника захтева „практичну мудрост“, односно *знање у акцији* које се непрекидно богати сагледавањем праксе из различитих перспектива те разумевањем ситуација на нови начин (Ryan et al., 2005). Тражи се спремност да се са конвенционалног питања „да ли добро обављам свој посао?“ пажња преусмери на питање „да ли је добро то што радим, и за кога?“ (Vandenbroeck et al., 2010). Од стручних радника се очекује оспособљеност за комбиновање различитих личних, стручних, тимских, институционалних, међуресорних и бројних других ресурсе заједнице у остваривању васпитно-образовне праксе утемељене на договореним заједничким вредностима. Овим се традиционално схватање компетентности (као појединачног својства) проширује на различите нивое система који обликују васпитно-образовни контекст, те се компетентност разматра и на нивоу тимова, институција, ресора и заједнице (Клеменовић, 2014, 205-214). У складу са овим поставкама експертски тим Европске комисије (Urban et al., 2011) разрадио је *системски приступ развоју професионалних компетенција*.

Системски приступ развоју професионалних компетенција у предшколству

У системском разумевању развоја професионалних компетенција класично схваћене димензије (знања, вештине и ставови) кориговане у: *знања, праксе и вредности*. Опредељење за *праксе* (уместо вештина) објашњава се дистанцирањем од техницистичког приступа васпитању и образовању те истицањем рефлексивног приступа. Слично томе, позивањем на *вредности* (уместо ставова) наглашава се померање од “индивидуализовано” схваћене одговорности ка визији образовања у раном детињству која подржава циљеве договорене на нивоу заједнице. Системски приступ разликује *четири нивоа компетентности* (Urban et al., 2011): индивидуални, институционални, међуресорни и компетентност на нивоу управљања.

Први, ниво појединачне компетентности обухвата квалитете неопходне сваком стручњаку ангажованом у сектору раног и предшколског образовања. Срж професионалне компетентности стручњака на пољу образовања предстаља *оспособљеност за рефлексивно критичко*

преиспитивање односа знања, праксе и вредности у контексту свакодневног деловања те је неопходно да сваки стручњак:

- *поседује знања о различитим аспектима дечјег развоја* (когнитивни, социјални, емотивни, креативни) имајући на уму холистичку развојну перспективу и интегрисано разумевање образовања (које обухвата учење, негу и васпитање) чији је циљ промовисање потенцијала детета кроз ангажовање у животу установе за рано образовање у складу са његовим потребама (инклузивни приступ). Ове *вредности* и *стечена знања* практичар остварује делујући у *пракси*: изграђивањем снажних веза са децом, заснованих на поверењу и уважавању; посматрањем деце како би се идентификовале њихове развојне потребе; планирањем и спровођењем широког спектра образовних пројеката који одговарају на потребе деце омогућавајући њихов холистички развој; систематским документовањем дечијег напретка како би се редефинисала образовна пракса; идентификовањем деце са посебним образовним потребама и разрада стратегија за њихово укључивање.

- *познаје различите ствари које учења деце* (као што су: игра, социјално учење, усвајање језика и вишејезичности, рана писменост итд.) полазећи од приступа који у средиште постављају децу као компетентне, активне агенсе и протагонисте сопственог учења који учествују у изграђивању знања кроз отворен процес друштвене ангажованости. То подразумева интердисциплинаран приступ учењу и усвајање вишејезичности као подстицаја за учење у контексту различитости. Како би остварио ове вредности практичар се ослања на стечена дидактичко-методичка сазнања кроз *праксу*: осмишљавања и организовања ефикасних окружења за учење; организовање малих група за рад на пројектима уважавајући интересовања детета (учење засновано на запитанисти); подстицање дечјих личних иницијатива; охрабрујући симболичку игру деце обезбеђивањем одговарајућих структурираних и неструктурираних материјала; осмишљавањем наставног плана и програма који подстичу појавну писмености и научних сазнања у изграђивању односа са светом; промовисање вишејезичности (уважавање матерњег језика и подршка стицању знања на другим језицима); нуди индивидуализовану подршку учењу деце са посебним образовним потребама.

- *успоставља отворену комуникацију са децом омогућавајући учешће свих* промовисањем принципа демократије, солидарности, активног грађанства, креативности и личног испуњењења путем: уважавања и подстицања дечјег израза кроз различите језике (слика, плес/покрет, приповедање,...); учешћа деце у културној баштини локалне заједнице, као и културном наслеђу човечанства (драмском, музичком, плесном итд.; спортском,...); подстицања деце да се укључе у културну продукцију као начина да се изразе; укључивање деце у пројекте заједнице (фестивали, културна дешавања, ...) и бележење доприноса (кроз изложбе, документарце...); изграђивање педагошких знања заједно са децом.

- *познаје принципе, начине и облике рада са родитељима и локалном заједницом* (знања о породици, сиромаштву, различитости). Усвајање *вредности* демократског и инклузивног приступа

образовању мале деце и обезбеђивању подршке њиховим породицама у циљу социјалне кохезије кроз разновсне *праксе*: јачања педагошких компетенција и одговорности родитеља као првих учитеља своје деце током раног детињства; анализе потреба локалних заједница за рад са родитељима, посебно из угрожених група; успостављање односа са родитељима на основу узајамног разумевања, поверења и сарадње; стварање услова за отворену комуникацију и реципрочан дијалог са родитељима; стварање системских могућности које негују размену (нпр. документација, али и поздрављајуће праксе); укључивање родитеља у процес доношења одлука (одбори, савети и друга тела) и уважавање њихове перспективе; заједничка изградња знања родитеља којима се подржава њихова родитељска улога; организовање иницијатива које укључују и повезују родитеље и чланове локалне заједнице; подршка услугама из сектора раног и предшколског образовања са другим услугама на нивоу локалне заједнице којима се пружа подршка родитељима; успостављање сарадње са другим стручњацима (из здравства и социјалне заштите) који се баве децом раног узраста на локалном нивоу.

- *поседује знања неопходних за тимски рад* (познавање динамике групног рада и успешна интерперсонална комуникација са колегама). Будући да почива на усвајању демократских вредности и критичког промишљања процеса учења и образовања деце раног и предшколског узраста подразумева праксе као што су: континуирано појединачно и колективно анализирање праксе; размена знања са колегама на састацима различитих тимова; ангажовање у дискусијама и учење из неслагања; развој образовне праксе у сарадњи са колегама; заједничко изграђивање педагошких знања кроз документацију и колективно вредновање образовних пракси; познавање рада у контексту различитости (антидискриминаторни приступ, интеркултурални дијалог, идентитет); усвајање демократског и инклузивног приступа различитости; развијање инклузивне праксе која олакшава социјализацију деце и породица; успостављање интеркултурног дијалога у широј заједници кроз укључивање родитеља у функционисање сектора за рано образовање; уважавање непредвидивости и неизвесности; подршка педагошком оквиру за реализају инклузивне праксе у установама за рано и предшколско образовање.

- *познаје ситуацију унутар сектора рано и предшколског образовања* у ширем локалном, националном и међународном контексту и изражава спремност за промоцију основних вредности делатности (активно учешће деце и родитеља, солидарност, темељ доживотног учења). То од практичара захтева ангажовање на нивоу локалне заједнице у промоцији права деце и породица, као и умрежавање са другим стручњацима (кроз професионална удружења, синдикате) на локалној политичкој сцени, и шире.

- *поседује знања о социјалној и здравственој заштити деце*. Што се манифестује залагањем за добробит и благостање деце кроз имплементацију одговарајуће праксе у односу на дечју безбедност, хигијену и квалитет исхране (Urban et al., 2011).

Други ниво система компетенцијски обухвата квалитете институција и стручних тимова који реализују делатност раног и предшколског образовања те оних који припремају и обраду професионалце за рад у овом сектору. Овај ниво институционалне компетенцијски односи се на одговорност стручних тимова у различитим установама за константно унапређивање компетенција појединаца и група који раде у њима или се припремају за рад у сектору раног и предшколског образовања. Обухвата укљученост у стицање квалификација и осмишљавање различитих начина унапређивања рефлексивних способности практичара на путу професионалног развоја.

Када је реч о установама за рано и предшколско образовање неопходно је осигурати да функционишу у складу са вредностима као што су: демократска начела функционисања и уважавање различитости; разумевање професионалног развоја као континуираног процеса учења који обухвата лично и професионално усавршавање; осмишљавање професионалног учења као самообразовања у којем су вежбање и теоретисање кохерентно подржани кроз различите фазе професионалног развоја; изграђивање установа за рано образовање на принципима деловања критичке рефлексивне заједнице и форума за ангажовање заједнице. Представљене вредности захтевају од установа за рано образовање да постану расадници знања о раном детињству и различитости на раном узрасту, те функцисању заједнице учења које негују рефлексивност практичара. Руковођење у њима требало би да почива на колаборативним стилевима управљања и дистрибуцији одговорности. Наведене вредности и знања могуће је остварити кроз разноврсне праксе попут: разрађеног педагошког оквиру за деловање практичара; обавезе за све запослене да планирају, документују и прате образовни рад; усвојених системских процедура за документовање образовне праксе и за вредновање исхода у односу на добробит деце и њихових породица; могућности за заједнички рад; педагошких смерница за рад свих запослених; усвајања оквира за континуирани професионални развој практичара, асистената и лидера установа; континуираних развојних програма усклађених са локалном заједницом; разноврсних понуда за стално стручно усавршавање (из центара за усавршавање, истраживачких пројеката, портфолио компетентности, инергенерацијске иницијативе за учење, умрежавање и мобилност); подстицањем активности усавршавања на пољу професионалног развоја кроз кредите за мобилност у каријери; могућности да се комбинује рад са наставком школовања; пружање могућности за хоризонталну мобилност у каријери кроз диверзификацију улога и одговорности; пружање могућности за вертикалну мобилност у каријери за особље са нижим квалификацијама; организовање редовних састанака са колегама, родитељима и локалном заједницом (конференције, заједнички пројекти); пружања додатне стручне подршке за особље које ради у осетљивим областима (специфични програми континуиране професионалне помоћи, саветовање и сл.); регрутовање особља чији састав одражава разноликост заједнице у којој функционише установа за рано и предшколско образовање.

Високошколске установе за образовање васпитача, као и друге институције укључене у припрему професионалаца за рад у сектору раног и предшколског образовања неопходно је да допринесе промоцији *вредности* као што су: уважавање друштвене и културне различитости кроз социјалну инклузију; разумевање професионалног развоја као сталног процеса учења који обухвата лични и професионални раст и одвија се кроз интеракције; осмишљавање професионалног учења као самообразовања у којем су вежбање и теоретисање кохерентно подржани кроз различите фазе професионалног развоја. Остваривање ових вредности могуће је реализовати обезбеђивањем приступа различитим врстама *знања*: педагошких, о раном детињству и различитости; андрагошких, о учењу одраслих и улози рефлексивног приступа, као и оним знањима која су резултат учења и деловања заједнице учења. Разноврсне *праксе* којима се подржава представљен систем вредности и знања обухвата обезбеђивање: програма који су засновани на добро изbalансираној комбинацији теорије (истраживања) и академске праксе (практична искуства у установама раног образовања); програма усмерених на развој културне свести; диференцираних начина и приступа учењу (предавања, рад у малим групама, радионице, рад на пројектима, волонтерски рад у сектору раног образовања и сл.); подршке индивидуализованим облицима учења у самој образовној установи или у оквиру праксе у установама раног образовања; могућности за размену мишљења о практичним искуствима у оквиру вршњачке групе; више културно разноврсних кандидата за професионални ангажман у сектор раног образовања; стратегије за валидацију неформалног и информалног учења и мобилности; могућности за специјализацију у интеркултурном образовању (Urban et al., 2011).

Трећи ниво комитетности обухвата неопходне квалитете на *нивоу међуресурске сарадње*. Они се односе на изградњу и успостављање структурних мера и активности сарадње између сектора раног образовања и других институција које излазе у сусрет потребама деце и породица у локалном контексту. Повезивање се остварује у складу са демократским вредностима и уважавањем различитости, те претпоставком о партнерском приступу питањима неге, заштите и учења деце раног и предшколског узраста у циљу подстицања социјалне кохезије. Промовисане вредности и темељна знања о развоју заједнице, те знања о међуресорским односима омогућавају успостављење *пракси* којима се промовише: умрежавање установа раног образовања унутар истог округа; структурирање односа са другим секторима (здравствена заштита деце, социјалне услуге) којима се обезбеђује интегисана нега, заштита и образовање деце раног и предшколског узраста; повезивање са секторима који омогућавају пружање подршке породицама са малом децом које живе у тешким условима.

Такође, међуресурска сарадња незаобилазна је како би се кроз сектор за рано и предшколско образовање остварило опредељење за интегрисаним приступом у концепцију неге и образовања усмерених ка задовољењу дечјих потреба на холистички начин, као и стварању могућности за квалитетно рано учење у складу са различитим могућностима деце кроз инклузивни

приступ образовању. Наведене вредности захтевају интердисциплинарни професионални приступ питањима дечјег развоја и интердисциплинарна знања (из здравствене заштите, педагогије, социјалног рада и друга) што се обезбеђује различитим *праксама*: излагање у сусрет породицама са децом са тешкоћама; подстицање сарадње установа за рано образовање са основним школама на обезбеђивању прелаза кроз организоване облике међупрофесионалне сарадње; јачање партнерства између установа за рано образовање и високих школа за образовање и припему особља; промовисање сарадње између установа за рано образовање и локалних власти задужених за образовну политику кроз систематске политичке консултације; промовисање међународне сарадње кроз размену мобилности и транснационалних пројеката (Urban et al., 2011).

Четири ниво комјединјности односи се на квалитете које је неопходно обезбедити на нивоу *ујављања системом предшколског васпитања и образовања*. Пре свега, потребно је осигурати организовање делатности у складу са *вредностима* које промовишу остваривање права деце на активно учешће у друштву и целовит развој њихових потенцијала кроз квалитетно образовање и учење које уважава различитост. Наглашава се и значај раног образовања као јавног добра, које захваљујући социјалној инклузији, доприноси демократизацији друштва и подржава економски развој. За одговорно управљање и доношење одлука у складу са наведеним вредностима потребно је да они који управљају *познају*: ситуацију у систему на локалном, регионалном, националном и међународном нивоу; област дечјих права и породичног права; заступају и уважавају културну различитост и антидискриминаторне праксе; свеобухватне стратегије за смањење сиромаштва и социо-културне неједнакости.

Наведено захтева од оних који управљају системом предшколског васпитања и образовања ослањање на *праксу*: обезбеђивања равноправаног приступа високо-квалитетним програмима нарочито за децу која живе у тешким социо-економским условима или имају различите развојне и здравствене тешкоће; пројектовања ефикасних модела финансирања у оквиру кохерентних образовних јавних политика; усвајање интегрисаног приступа у раном и предшколском образовању на локалном, регионалном и националном нивоу; изградње кохерентног педагошког оквира са другим заинтересованим странама којим се обезбеђује усклађеност између програма за рано образовање, професионалне припреме особља за рад у овом сектору, праћења и евалуације квалитета; управљања у складу са нивоом административне одговорности (на локалном, регионалном и националном нивоу); обезбеђивања међусекторске сарадње између различитих система политике (образовање, култура, социјална питања, запошљавање, здравље и правосуђе); подршке професионализацији особља запосленог у раном и предшколском образовању кроз политике усмерене на кохерентну иницијалну припрему, убрзани и континуирани професионални развој свих запослених (васпитачи, стручни сарадници, асистенти, неговатељице, руководиоци службе), улагања у различите облике педагошког вођења и унапређивања каријере, усмеравање ниско квалификованог особља кроз флексибилне квалификационих путева, унапређење статуса

професије стварањем повољних услова за рад, те промовисање политике смањења разлика међу половима (Клеменовић, 2014, 214).

Литература:

– European Commission (2005): *Common European principles for teacher competences and qualifications*. Brussel: European Commission, Directorate-General for Education and Culture, http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf

– Клеменовић, Ј. (2014): *Спремност за школу у инклузивном контексту*, Нови Сад : Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

– Ryan, S., Grieshaber, S. (2005). Shifting from developmental to postmodern practices in early childhood teacher education, *Journal of Teacher Education*, 56 (1), str.34-45.

– Urban, M., Vandebroek, M., Peeters, J., Lazzari, A., Van Laere, K. (2011). *CoRe: Competence requirements in Early Childhood Education and Care – Final Report* . London and Brussels: European Commission, Directorate General for Education and Culture. Retrieved June 6, 2014 from the http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/core_en.pdf

– Van Laere, K., Vandebroek, M. & J. Peeters (2011): Competence survey, *CoRe: Competence requirements in Early Childhood Education and Care - Research documents*, Cass School of Education University of East London and Department for Social Welfare Studies University of Ghent. http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/coreannex_en.pdf

– Vandebroek, M., Coussée, F. & L. Bradt (2010): The social and political construction of early childhood education, *British Journal of Educational Studies*, 58(2): 139-153

*Барбара Новинац, директор,
Љубљана, Словенија,*

ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ У ЕВРОПИ XXI века

“Реци ми и ја ћу заборавити, научи ме и можда зајамитим, укључи ме и ја ћу научити”

Бенџамин Френклин

Кључне информације о раној едукацији и бризи детета у Европи 2014. године

Извештај показује шта чини високо квалитетну едукацију и бригу о деци кроз индикаторе који су упоређивани у разним земљама. Извештај комбинује статистичке као и информације на системском нивоу, да би описао (приказао) структуру, организацију и финансирање ране дечје едукације и бриге у Европи. Он покрива важан број специфичних проблема који су значајни за вођење политике предшколског образовања, као и влади. Он осигурава квалитет, приступачност, професионалност запослених, вођство и мере за бригу о деци са инвалидитетом.

У време непредвидивих промена, најважније за нашу децу је да им омогућимо добар почетак ране едукације. Препознаје се значај раног образовања и бриге деце предшколског узраста и држава потврђује да значај иде у распону од економских предности за друштво у целини да бољег успеха у школи.

Деца се сусрећу са различитим условима и начинима одвијања програма у Европи - 32 европске земље, 37 начина образовања.

КЉУЧНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ЕСЕС У ЕВРОПИ 2014.

У свим европским земљама постоји мањак места за децу испод 3 године, и ако је у већини земаља наталитет у паду.

ЕСЕС - присутност деце јасленог узраста је изузетно ниска. Тренутно 32 милиона деце користи услуге предшколских установа. Пројекција за 2030. годину је да да ће 2,5 милиона деце бити мање у земљама Европе него 2012. године.

Присутност деце са лошијим социјалним статусом је много мања у предшколским образовним установама у Европи.

Једно од четворо деце (старости испод 6 година) у Европи је социјално угрожено и могуће је да ће му бити потребна додатна подршка за његове потребе у образовању.

Социјално угрожена деца имају мањи степен учешћа у ЕСЕС.

Један од главних циљева европског ЕСЕС је управо повећање и обухват те деце са лошим социјалним статусом, и то је један од приоритета.

Што су млађа деца то је нижа квалификација запослених коју морају да испуне.

Минимални ниво едукације за запослене које раде са децом од 3 године и преко је у већини земаља завршене основне студије. Изузетак су Француска, Италија, Португал, Исланд где су минимална квалификација завршене мастер студије.

ЕСЕС је бесплатан за децу преко 3 године у половини Европских земаља. Једним делом ЕСЕС захтева учешће родитеља у финансирању, и то у Немачкој, Естонији, Хрватској, Турској, Норвешкој. Најниже учешће је у Источној Европи и Нордијским земљама. У Летонији, Литванији, и Румунији је ЕСЕС бесплатан од најранијег узраста.

Већина Европских земаља нуди регуларне ЕСЕС програме који се одвијају код куће као додатна подршка деци.

Два система образовања се најчешће примењују:

* Унитарни - сва деца су заједно без обзира на узраст (већина Нордијских земаља, балтичке земље, у Хрватској , Словенији.

Сплит- систем где су услуге доступне одвојено за децу млађег од деце старијег узраста.

Само половина европских земаља има програме рада ЕЦЕЦ за децу испод три године.

Резултати интернационалних вештина:

- деца и тинејџери постижу боље резултате у читању и математици ако су били укључени у програм ЕЦЕЦ.

- пружањем висококвалитетног ЕЦЕЦ помаже смањењу јавног трошења новца на здравство, па чак и на правосуђе

- постављање доброг темеља за успешно доживотно учење, висококвалитетни ЕЦЕЦ даје лични допринос деци, поготово онима који су из социјално угрожених средина.

- ЕЦЕЦ је темељ за градњу бољег образовног система.

Да ли сте знали? Улазимо у нову еру непредвидивих промена

Виши степен очекивања потрошача - 5 билиона људи широм света сврстаће се у средњу класу	Драматичне промене у радној класи - 75% глобалне радне снаге постаће *****	Притисак на ресурсе - 50% популације Земље остаће без залиха воде
---	--	---

1,3 билиона људи су данас укључени у програм социјалне заштите.

50 билиона људи ће до 2030. године бити повезани интернетом

Преко 40% компанија на листи Фортуна пецто од 2000. не постоје у 2010. години.

Инстаграм имао је 30 милиона потрошача и 13 запослених када је продат Фејсбуку за 1 билион долара. Те исте године Кодак који је некада запошљавао 135.000 људи је банкротирао. Типичан корисник мобилних телефона провери свој телефон 150 пута на дан.

Умрежена економија мења наш начин живота. Подели све - не поседуј ништа

Умрежена економија: већи утицај од појединца

Умрежени грађани; раст становништва; брзи покрет у урбанизму; мањак ресурса; отворена влада; учешће становништва; отворена едукација.

Који је фокус вођства данас.

Умрежено знање и искуство у образовању у хипер повезаном свету.

Нова ера у глобалној економији се појављује грађењем хипер повезаности.

Умреженост у образовању: још већа могућност за бизнис.

Најбоља сарадња води до најбоље иновације, повежи људе, процесе, информације и апликације

Започни своје умрежено образовање данас. Ко се повезује тај побеђује.

Индустријско доба - доба повезаности.

Такмичи се и расти	Сарађуј и постигни успех
Циљ и постизање циља	Циљ и намера
Оутпут (КПЛ)	Оутком
Хијерархија и централизација	Заједница и децентрализација
Постигнуће	Иноватори
Ум	Стање ума

Улога вође у 21. веку

Изгради нове таленте - рани таленти будућности. Надахни - инспириши децу (студенте) да се боље припреме за успешну каријеру и развој у будућности.

Покрени покрет за иновацију од вртића, предшколства, школе, универзитета.

Стратешки омогући младим умовима да учествују и пренесу своје идеје кроз конкурсе, пројекте у иновацији и истраживачким пројектима преко образовног система.

Обликовање будућности високе едукације.

Покрени промене универзитетског света са најновијим и најиновативнијим темама.

Да ли би волео да будеш следећа генерација лидера?

Унапређење је често путања између ума и стања ума.

Европски циљеви 2020.

Подићи постигнуће високог образовања са 32% на 40%.

Смањити број деце који напуштају школу са 14% на мање од 10%.

ЕТ 2020. стратегија

- Европски радни план за спорт
- Јака интернационална димензија, поготову у погледу високог образовања и омладине
- Започени квалитетно напредовање у свим секторима кроз флексибилност запослених и стратешких партнерства
- Нова иновативна политика је да се повећају шансе за запошљавање
- Нови начини за покретање реструктурирања радне политике (лична иницијатива)

РАД ПО СЕСИЈАМА

Гордана Ђорђевић, стручни сарадник,
члан тима за израду Нових онова предшколског програма

ОСНОВЕ ПРОГРАМА КАО КОНЦЕПЦИЈА ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ

Резиме: Дуже време постоје тенденције али и сагласност свих релевантних учесника (и практичара и теоретичара) у предшколском васпитању да се конципирају нове, савремене Опште основе предшколског програма које би представљале полазиште у раду свим предшколским установама у Србији. Основе програма треба да буду засноване на савременим приступима у васпитању и представљају јасну програмску оријентацију државе у ком правцу предшколска делатност треба да се креће. И поред општег опредељења да програм буде заснован на холистичком приступу, јављају се недоумице и различита схватања унутар самог приступа. Разматра се концепција усмерена на развојно примерену праксу, на супрот праксе чије су главне одреднице интеракција, кооперација, учење, моћ, проактивно делање, колаборација, добробит, учење као ко-конструкција у заједници праксе и сагледавање установе и заједнице као социо-културног контекста (Павловић Бренеселовић, 2012). Са намером да се отклони неусаглашеност по бројним питањима у постојећим националним Општим основама програма донетим 2006.године нове Основе програма треба да буду усклађене у свим сегментима и засноване на јасно дефинисаној политици и концепцији предшколског васпитања и образовања.

Кључне речи: основе програма, холистички приступ, социо културна теорија, контекстуално примерен приступ

Већ дуже време постоје тенденције али и сагласност свих релевантних учесника (и практичара и теоретичара) у предшколском васпитању да се конципирају нове, савремене Опште основе предшколског програма као полазиште у раду свим предшколским установама у Србији. Свакако је намера да се у извесној мери осигура квалитет програма, или бар створи јасан захтев практичарима који их обавезује да своје програме креирају у складу са најсавременијим приступима у васпитању.

Основе програма треба да представљају јасно програмско опредељење државе у ком правцу предшколска делатност треба да се развија. База тога је, пре свега, јасна концепција и приступ предшколском васпитању на којима се заснива свако даље усмерење које практичарима треба да

буде водиља у даљем раду и креирању програма у конкретним установама уз уважавање контекста у којима оне функционишу.

Да би се донеле што квалитетније Основе програма целовитије су сагледавани постојећи услови у којима функционише предшколска делатност али и историјско културни контекст у којима су развијани претходни програми у Србији. Након тога, и поред општег одређења креатора политике предшколског васпитања и образовања у Србији да програм буде заснован на холистичком приступу, јављају се недоумице и различита схватања унутар самог приступа. Разматрају се различите концепције и учења а посебно концепција усмерена на развојно примерену праксу насупрот контекстуално примерене праксе чије су главне одреднице интеракција, кооперација, учешће, моћ, проактивно делање, колаборација, добробит, учење као ко-конструкција у заједници праксе и сагледавање установе и заједнице као социо-културног контекста (Павловић Бренеселовић, 2012).

Контекстуално примерен приступ (Вудхед, 2012.) заснива се на теоријским поставкама социокултурне теорије развоја и учења, социологије детињства, постмодернизма и постструктурализма. Заједничко свим наведеним оријентацијама је схватање детета као активног, компетентног учесника у сопственом образовању, богатог потенцијалима; схватање значаја проактивизма и партиципације детета, као и истицање колаборације у развијању заједнице праксе. (Павловић Бренеселовић, 2012).

Савремене педагошке теорије које се фокусирају око наведених одредница социо културне оријентације, имају значајне импликације на данашњу васпитну праксу предшколских установа. Програм се у том смислу базира на снагама детета, на ономе што чини његове јаче стране, компетенције, чиме се оно подстиче да се активно укључи, открива, сазнаје, преиспитује, у сваком погледу истражује оно што му је фокус учења, потреба и интересовања. У оваквим програмима, оно је емотивно ангажовано, лично заинтересовано и мотивисано да открије, провери, реконструира постојеће знање. Кроз различите активности и ситуације учења које нису изоловане од животно практичних ситуација значајних детету и специфичних за породични контекст, оно самостално или у интеракцији са другима (вршњацима или одраслима) преиспитује своје идеје и концепте, осећа се сигурно и прихваћено. Активности и игра су слика интегрисаног приступа.

Овај приступ усмерен је на уважавање сваког појединачног детета, његових личних компетенција као и права да за одређена питања која су за њега значајна, доноси самостално одлуке, буде одговоран, самосталан, самопоуздан и критичан сходно сопственим могућностима и снагама. Наведене карактеристике програма који се развијају уважавајући интересовања и потребе детета и одраслих (васпитача и родитеља) али и контекст у којем се учење одвија представља карактеристику свих квалитетних програма и пројеката на нивоу предшколских установа у земљи.

Опредељење за приступ усмерен на односе, унутар конструктивистичког теоријског полазишта, заснован је на схватању детета као особе богате потенцијалима заинтересоване за интеракцију са својим физичким и социјалним окружењем. Овакав приступ значио би за праксу стварање услова да дете активно креира, интерпретира и реорганизује знања у процесу усклађивања нових искустава са постојећим знањима, партиципира у искуствима која су прилагођена таквим начинима сазнавања, учи путем решавања проблема, истраживачке активности, вршњачког дијалога, дијалога са одраслима (васпитачем, родитељима, експертима и др.). Фокус у програмима се ставља и на значај партиципације у заједничким активностима деце и одраслих у заједници, као начину учења и развоја. Подстицајно окружење (физичко, социјално и културно) уз добру организацију активности и различитих ситуација учења подстиче аутономију, еманципацију и критичко мишљење код детета и ствара добру основу за целоживотно учење.

Међутим, на нивоу расправе и дефинитивног опредељења у ком правцу развијати савремену концепцију предшколског васпитања, различити приступи у оквиру конструктивистичке теорије као комплексног теоријског полазишта и других савремених приступа (постмодернизам и постструктурализам и др), изазивају недовољно јасне импликације које би биле релевантне смернице за жељену и опредељену програмску орјентацију и пре свега праксу предшколског васпитања и образовања.

Гледиште које је скептично поводом основаности контекстуално примереног приступа (приступа усмереног на односе) и могућности да се имплицира у праксу у складу са принципима и наведеним теоријским полазиштима, отвара дилеме и питања спремности практичара (постојеће знање, искуство, мотивацију да се одступи од традиционалног и спремност за промене) као и постојаност услова у предшколским установама за овај начин развијања програма и функционисања. То би пре свега значило промену постојеће праксе у отворенији систем, умрежен на свим нивоима и подржан како материјално тако и стручно.

Са друге стране, да се савремена васпитна пракса ипак креће у датом правцу и да постоји основа за њен даљи развој, показује чињеница да се у примерима добре праксе у вртићима (презентованим на различитим стручним скуповима) уочавају мањи или већи сегменти, повезани са приступима у васпитању који дете виде као активни чинилац сопственог развоја али и биће које се развија у дијалогу с околином преиспитује своје идеје и концепте и ко-конструира знања заједно са вршњацима и одраслима. То говори о чињеници да се програми све више развијају и евалуирају кроз интеракцију деце и одраслих уз уважавање перспективе свих учесника у том процесу. Такође, све је већа оспособљеност кадра за развијање оваквих програма који су једним делом подржани и кроз област стручног усавршавања. Из тог разлога, могло би се у извесној мери констатовати да постоји јасна основа која може представљати „практичан ослонац“ социјално културне концепције и савремених приступа у развијању предшколских програма.

Нове Опште основе програма виде се као документ који ће својом концепцијом, садржајем, терминологијом кореспондирати са различитим странама, како са професионалцима који раде са децом (од непосредних носиоца васпитног рада до просветних власти) тако и са родитељима и представницима окружења у којој постоји и функционише предшколска установа. Оне треба да отклоне неусклађеност у програмској концепцији постојећих Модела и промовишу савремену оријентацију и вредности на којима се заснива са јасним путоказима за развијање праксе.

Основе програма конципиране на наведени начин, засноване на јасно дефинисаној политици васпитања, утемељене на чврсто постављеном савременом теоријском приступу и вредностима друштва и развијене на основу консултовања праксе, стручњака, истраживача могу да представљају полазиште у раду свим практичарима, мед сестрама, васпитачима, стручним сарадницима, подрже креативност и отвореност васпитача као рефлексивног практичара и допринесу развијању квалитетних предшколских програма у земљи.

ЗАКЉУЧЦИ

- Јасно је изречен став и опредељење да се нове *Основе програма предшколског васпитања и образовања* базирају на холистичком приступу усмереном на односе;
- Постоји сагласност о томе да нове *Основе програма* буду базиране на вредностима, које усмеравају правац развоја програма и делатности;
- Основе програма треба да буду:
  - јасне
  - кратке
  - јединствене
- Држава мора да има осмишљену стратегију имплементирања програма, који треба да заживи у пракси на начин који ће допринети променама
- Усаглашене ставове око пратећих правилника и других докумената, кроз умрежавање свих релевантних институција.

Модератор *Оливера Вејновић*, саветник-координатор у
Заводу за унапређивање образовања и васпитања и
координатор радне групе која ради на изради
Основа програма предшколског васпитања и образовања

др Јасмина Арсенијевић

Висока школа струковних студија Кикинда

СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА У КОНЦЕПЦИЈИ ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА

Појам компетенција

• способност **примене вештина, знања и понашања** које резултира радним учинком и одговара на постављене стандарде.

Преносиви, мултифункционални склоп **знања, вештина и ставова** потребан сваком појединцу за лични развој, укључивање у друштво и запошљавање

Нови изазови

1. ГЛОБАЛИЗАЦИЈА – уједињавање тржишта, конкуренција, мобилност радне снаге и деце, ...
2. Повећан значај ЗНАЊА – Драцкер, 2x сваких неколико год, резултат потребно више функционалног, савременог знања
3. ИЦТ – свепрожимајуће у свим аспектима живота и рада, потребне вештине за њихово коришћење, непрестално учење

Компетенције – стручне & опште

- ✓ прилагођавање променама – доживотно учење
- ✓ употреба нових технологија
- ✓ знање језика
- ✓ вештина одабирања релевантних информација
- ✓ социјалне вештине – комуникација и тимски рад
- ✓ рад у мултикултуралним срединама
- ✓ организовање рада, ефикасност и каријера

Компетенције у васпитању и образовању

- образовање - кључни инструмент друштвеног и економског развоја
- истраживања - професионализам оних који раде са децом у раном детињству кључна за квалитет ВО процеса.
- ЗУОВ, European Commission (2011) Competence Requirements in Early Childhood Education and Care – Final Report. London and Ghent: University of East London, Cass School of Education and University of Ghent

•

Стандарди компетенција васпитача

1. Знања о различитим аспектима развоја из холистичке перспективе: целовит приступ развоју детета кроз познавање различитих аспеката развоја
2. Знања о различитим стратегијама учења деце
3. Знања о циљевима и начелима предшколског В и О и функцијама ПУ
4. Знања о организацији ВО процеса
5. Знања из области различитих наука, уметности и културе
6. Знања о здрављу и нези предшколске деце и о социјалној заштити
7. Знања о комуникацији и партиципацији
8. Знања о раду у контексту различитости (родну, културну, социјалну, националну...)
9. Знање о тимском раду и организациона знања
10. Знање о раду са породицом и локалном заједницом
11. Знање о месту предшколског васпитања у локалном, националном и међународном контексту

12. Разумевање друштвених и економских трендова који утичу на рад ПУ и захтева који се постављају пред професију васпитача

13. Знања о употреби дигиталних технологија

Резултати истраживања

- стручност, информисаност, добри међуљудски односи и оријентација на сараднике кључна својства запослених у ВО институцији

- развијеност компетенција рефлектује се у профилу педагошког радника који има јасну визију, демократско опредељење, трајно се и позитивно мења, уводи иновације, зна да ради с људима, мотивише децу и сараднике и успешно решава конфликти

- Након презентације у коме сам популаризовала резултате тимског рада на изради стандарда компетенција васпитача, као и неке генералне услове промена професионализације струке које мењају контекст компетенција васпитача, уследило је интересовање учесника и иницијатива да се са конгреса пошаље порука која би убрзала процес усвајања овог документа. Закључке о преиспитивању компетенција донели су и други учесници, посебно директори и психолози вртића. На основу касније дискусије учесника, донето је неколико закључака секције од којих је један везан за што раније усвајање овог документа. Те закључке прочитала је модераторка наше секције на крају конгреса пред свим учесницима, дакле пред више од 650 људи.

Процес у коме се документ налази и неке основне импликације тог документа ја сам предочила на предавању, али је то само подстакло интересовање практичара што је показало да би популаризација овог напора ЗУОВ-а и дисеминација података везаних за овај документ били веома пожељни, чак и пре његовог усвајања, како би се стручна јавност припремила.

Закључци :

1) ИНИЦИЈАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Јасно је изражена потреба и тежња да се иницијално образовање васпитача усагласи (хармонизује) са оним што је реална потреба праксе.

У креирање студијских програма укључити: послодавце, практичаре, представнике Националне службе за запошљавање* и представнике Министарства просвете, науке и технолошког развоја; студијске програме, по потреби, модификовати и осавременјивати.

2) СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА

Учесници сесије су указали на неопходност што хитнијег усвајања Стандарда компетенција васпитача, а потом и рада на промовисању Стандарда и њиховог значаја.

3) СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ

Током дискусије, искристалисала су се питања везана за критеријум избора програма стручног усавршавања, питања везана за квалитет и примењивост у пракси акредитованих програма у актуелној понуди, као и питања о броју бодова неопходних за стицање лиценце. У фокусу учесника, била је и примењивост научног у процесу рада.

Модератор: *Нена Радовановић*
просветни саветник ШУ Ниш

ШИРЕЊЕ ПОНУДЕ ПРЕДШКОЛСКИХ ПРОГРАМА И УСЛУГА

У припреми сесије пошло се од става да ширење понуде предшколских програма и услуга није пуко практично-техничко питање (не може се свести на питање организације и финансирања), већ захвата наше разумевање смисла предшколског васпитања и потребе трансформације васпитне праксе у стално променљивим контекстима у којима деца живе своја детињства. Такође, ширење програмске понуде установа није само питање повећања обухвата деце, већ изискује стално промишљање о квалитету остваривања предшколских програма. Да ли су наше предшколске установе, али и други актери у систему спремни да се суоче са изазовима промена и на које начине можемо заједно да учествујемо у креирању визије пожељних промена и трагању за начинима њиховог остваривања. *Циљеви сесије:* отварање дискусије о актуелној програмској понуди за децу и породице, о томе шта значи ширење понуде програма и услуга из перспектива различитих актера? (чија је то тема?) Шта су кључне претпоставке за развијање разноврсније понуде у систему ПВО и за обезбеђивање њихове одрживости? Након презентације различитих пракси у домену ширења програмске понуде, тежиште дискусија у мањим групама, било је на следећим темама/питањима:

- улога родитеља у ширењу програмске понуде;
- претпоставке и услови за ширење понуде програма;
- шта посебни и специјализовани програми значе за локалну заједницу (као и за лок. самоуправу)?
- шта значи услуга? Шта је то што нудимо/или бисмо могли да понудимо деци кроз рад у породици и у заједници?
- питање доступности – право на образовање и права у образовању

Закључци:

- Предшколски радници декларативно виде родитеље као сараднике и партнере у васпитно образовном процесу, али још увек не препознају снагу родитељских иницијатива нити родитеље као савезнике у ширењу понуде предшколских програма и услуга, посебно у отварању ка

друштвено осетljivим групама; заједница се још увек не види као партнер у васпитању и образовању, него као одговорни субјект (локална самоуправа) који треба установама да омогућава боље услове за рад; не разуме се потреба за покретањем и подржавањем иницијатива од стране установе, она се још увек види више као извршилац него као креатор и иницијатор промене и развоја, па изостаје и аргументација која се односи на добробит за заједницу у целини.

- Ширење понуде програма и услуга, још увек се види више као начин да се обогати понуда за децу која већ јесу у вртићима (до доношења подзаконског акта, кроз тзв. комерцијалну понуду програма: плес, спортски програми, „школе енглеског језика“ и сл.), него као начин да се обухвати већи број деце и породица и предшколско васпитање и образовање учини праведнијим, демократичнијим и квалитетнијим; не препознаје се да родитељи могу да буду равноправни партнери - покретачи и носиоци промене у правцу праведности, веће доступности, бољег квалитета програма и услуга;

- Нема довољно препознавања значаја коришћења постојећих ресурса у локалној заједници (установа науке, културе и спорта) као партнера у развијању разноврсних квалитетних прилика за дечје учење, дружење и учешће у заједници.

- Препреке у ширењу програмске понуде и даље се виде само у недостатку финансијских средстава које треба да обезбеди локална самоуправа. Све остале идеје виде се као привремене и на кратке стазе, са малим изгледима да постану одрживе.

- Практичари очекују да закони и подзаконска регулатива детаљније пропишу процедуре и дефинишу могућности остваривања различитих програма у делатности предшколског васпитања и образовања; истовремено, поставља се питање разумевања и тумачења постојеће регулативе у овом домену;

- Иницијативе појединих локалних самоуправа (приватно-јавно партнерство и увођење система ваучера за децу) покрећу нова питања и изазове: искуства приватног и државног сектора у диверсификацији програмске понуде; ваучери „на проби“: ваучери као подршка деци и породици или као основа продубљивања друштвених неједнакости;

- Предшколске установе имају капацитете да развијају различите услуге за децу и породице ван система, али им је потребна додатна подршка да развију механизме којима би ове услуге постале део свакодневне праксе. Подзаконска регулатива препознаје услуге за децу и породице али се могућности развијања ових услуга још увек не истражују довољно. Има предлога да оваква оријентација према породици добије чвршћи законски оквир и постане стратешки циљ и ПУ и локалне самоуправе, као део развојних и годишњих планова установа и акционих планова ЈЛС, у функцији добробити деце и заједнице и да се развијају у сарадњи са релевантним институцијама.

- Указује се на неопходност умрежавања стручних радника у мрежу подршке за развој предшколског васпитања и образовања, као вид континуиране размене и успостављања дијалога професионалаца за унапређивање квалитета васпитно образовне праксе.

Припрема сесије резултат је заједничког разматрања и договора са учесницима – референтима на сесији. Закључке су припремиле др Лидија Мишкељин (Филозофски факултет, Београд), Драгана Коруга, Олга Лакићевић (ЦИП центар) и Љиљана Маролт (МПНТР).

Модератор: *Љиљана Маролт*
руководилац групе за предшколско
васпитање и образовање (МПНТР).

Проф др Живка Крњаја
Филозофски факултет Београд

ДИЈАЛОГ О КВАЛИТЕТУ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Четврта сесија првог Конгреса стручних радника предшколских установа Србије била је посвећена дијалогу о квалитету у предшколском васпитању и образовању, теми која је последних година једна од најактуелнијих како у политикама и праксама, тако и у теоријским разматрањима у области предшколског васпитања и образовања. У сесији је узело учешће 8 излагача и нешто више од 90 васпитача, медицинских сестара, стручних сарадника и директора вртића, представника различитих струковних удружења, студената и запослених на универзитету.

Дијалог о теми започео је уводним излагањем проф. др Живке Крњаје са Катедре за предшколску педагогију Филозофског факултета у Београду, у коме је било речи о два приступа квалитету у образовању – приступу заснованом на *осиурању квалитетности* који се ослања на разумевање квалитета као објективног и мерљивог својства образовне праксе које се може постићи мерама стандардизације, и о приступу заснованом на *праћењу квалитетности* у коме се квалитет разуме као вредносно одређен конструкт који је предмет дијалога уз укључивање вишеструких перспектива у односу на кључне вредности и поставке предшколског васпитања и пројекат који се континуирано развија у пракси дечјег вртића.

Уводно излагање било је праћено разменом искустава и размишљања на тему квалитета која је са учесницима поделило неколико директора, стручних сарадника и васпитача који се у својим установама баве питањем квалитета предшколског васпитања и образовања¹. Теме које су у овим излагањима покренуте тичале су се: разумевања квалитета, приступа квалитету и уведених стандарда квалитета у нашој пракси, актуелних процеса вредновања и самовредновања праксе у вртићима – изазовима, проблемима и добитима од ових процеса, тимског рада у предшколским установама у процесу самовредновања – важности и изазовима сарадње, резултатима вредновања и могућностима за промену које оно отвара.

---

1 У излагањима су učestovali: Spomenka Divljan (PU Novi Banovci), Nada Parezanović (PU Vračar), Mirjana Petrović (PU Niš), Jelena Antić (PU Kosovska Mitrovica), Lidija Hutović (PU Voždovac), Vera Milanov (PU Grocka) i Marija Perić (PU Paraćin).

Излагања су била повод за групну дискусију са осталим учесницима сесије, која је била конципирана око питања и проблема који су препознати као кључни у локалном контексту:

- **Шта је квалитет?** - На којим све нивоима говоримо о квалитету? Како разумемо квалитет? Да ли се и у којој мери бавимо преиспитивањем шта је за нас квалитет? Или се претежно фокусирамо на примену и усклађивање са (за)датим показатељима квалитета?

- **Како изгледа актуелни процес (само)вредновања вршића у пракси** - Чије перспективе су у фокусу? Како се разуме сврха (само)вредновања? Ко све учествује у овом процесу, на који начин и са којим циљем? Који изазови и препреке се јављају на том путу?

- **Какав је положај и улога практичара у процесу бављења квалитетом** – Ко се у вртићу бави квалитетом и на који начин? Да ли је бављење овим питањем и одговорност која из тога произилази делегирана једној групи колега? Како функционишу тимови за самовредновање? Са којим изазовима се суочавају?

- **Води ли бављење квалитетом промени** – Којој промени? На ком нивоу је та промена? На кога се она односи? Које је видљива? Да ли се промена задржава на микро плану – једног вртића, једне установе или обухвата и шири систем предшколског васпитања и образовања?

Дискусија је покренула велики број учесника сесије да поделе своја искуства из праксе, изнесу препознате дилеме, проблеме са којима се суочавају, као и постигнућа и промене које остварују у својим установама бавећи се питањем квалитета. Значајан број учесника је дао и свој осврт на положај васпитача и стручних сарадника и изазове са којима се суочавају у својим настојањима да граде квалитетну праксу у оквиру постојећег образовног, али и ширег друштвеног контекста.

Након дискусије изведени су закључци који сумирају кључне увиде и препоруке, који су проистекли из сусрета различитих учесника у систему предшколског васпитања и образовања и покренутог дијалога о квалитету.

Ови **закључци** указују:

- Да је, када је реч о квалитету предшколског васпитања и образовања, у нашој пракси евидентна конфузија у појмовном смислу. Она се односи не само на одређење квалитета, већ и на разграничавање различитих приступа у разумевању и бављењу квалитетом, који се међусобно искључују. Стога су на различитим нивоима, уз укључивање различитих перспектива, неопходни кораци у правцу постизања консензуса о томе како разумемо квалитет и који приступ квалитету заговарамо.

- У нашој пракси доминира приступ осигурању квалитета предшколског васпитања и образовања. На путу осигурања квалитета који је усмерен стандардима и процедурама њихове примене, јављају се бројни проблеми и изазови:

○ свођење бављења квалитетом на усклађивање са спољашњим, мерљивим показатељима, индикаторима квалитета, при чему се губи прилика за дубље разумевање квалитета и значења која придајемо квалитетној пракси

○ занемаривање контекста и његове комплексности у циљу усклађивања са нормама (нпр. занемаривање да су димензије контекста у различитим вртићима различите, често неупоредиве)

○ занемаривање вишеперспективности у бављењу квалитетом, при чему су најчешће занемарене перспективе деце, па и родитеља/породица

○ делегирање одговорности за бављење квалитетом на „посебан тим“, при чему се отвара питање демотивисаности, преоптерећености и „сагоревања“ практичара којима бављење квалитетом постаје још једна „додатна обавеза“

○ стављање практичара у положај некога ко треба да „докаже да квалитетно ради“, при чему се сужава простор за аутономију, грађење рефлексивне праксе и истраживања

○ фокус бављења квалитетом је на остваривању промена на микро плану – на нивоу васпитне групе/вртића/установе, уз занемаривање питања квалитета на нивоу субсистема предшколског васпитања и образовања и целокупног система образовања

- Неусклађеност образовног система, као и система предшколског васпитања и образовања, некоординисаност његових делова, њихових надлежности и захтева које постављају пред предшколске установе, условљава парцијалност у приступу бављењу квалитетом.

Потребно је преиспитивање и проблематизовање:

○ постојеће регулативе и захтева који се постављају пред предшколске установе и практичаре, у правцу уочавања контрадикторности и покретања суштинских питања који се тичу вредности на којима се гради предшколски систем и поставки на којима почива (претпоставке о детету, функцији вртића, улогама васпитача, сврси предшколског васпитања...)

○ структуралних аспеката система (броја деце у васпитним групама, броја стручних сарадника, квалитета иницијалног образовања практичара итд) и њиховог утицаја на процес грађења квалитета

○ културе која се гради у предшколским установама - у којој често доминира с једне стране „култура послушности“ и спровођења регулатива и захтева који долазе са „виших“ нивоа система, а са друге стране „култура отпора према променама“; као и свеприсутна „култура контроле“ која процес бављења квалитетом често своди на „доказивање“ да је квалитет већ постигнут, при чему се избегава отварање питања, бављење проблемима и проблематизовање васпитне праксе; па је стога неопходна промена у правцу грађења културе дијалога уз укључивање различитих перспектива.

- Наредни корак у бављењу квалитетом предшколског васпитања и образовања треба да буде преиспитивање пута осигурања квалитета којим смо кренули, уз уважавање како наших тако и искустава из иностранства, и отпочињање процеса грађења заједничких основа за даље кораке у правцу грађења квалитета.

Модератор: *Маша Аврамовић*,
асистент, Филозофски факултет Београд

проф др Јасмина Клеменовић,
Филозофски факултет, Нови Сад

КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ ЗА СВЕ НА НИВОУ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Резиме: Усвајањем *Светске декларације образовања за све*, почетком деведесетих година прошлог века, широм света отпочело је спровођење бројних мера и активности унапређивања квалитета васпитања и образовања на свим нивоима. Деценију касније, захваљујући *Дакарском оквиру деловања* и истраживањима о ефикасности образовних интервенција на предшколском нивоу, посебна пажња усмерена је на проширивање и побољшање свеобухватног раног васпитања и образовања, нарочито за децу која припадају осетљивим и маргинализованим групама. У новом миленијуму интензивирани су процеси усмерени на откривање и отклањање препрека (нормативних, физичких, социјалних и психолошких) за изграђивање флексибилнијег система бриге о деци и раног образовања у складу са поставкама инклузивне политике и интегрисаног приступа децем развоју и учењу. Проширивање круга учесника у васпитно-образовном процесу условило је промене у: начину доношења одлука и организацији установа; обликовању амбијента у којем бораве деца и њихови родитељи; осмишљавању флексибилнијих програма, метода учења и поступака у пружању подршке, а тиме и улогама и компетенција запослених. У свом свакодневном раду професионалци у васпитно-образовним установама позвани су да поштују различитост и примењују индивидуализоване поступке подршке учењу и развоју како би адекватно одговорили на изазове обезбеђивања квалитетног образовања и спречавања дискриминације и изолације деце и њихових породица.

Кључне речи: социјална инклузија, поштовање различитости, интегрисани приступ децем развоју и учењу, флексибилни програми и методе учења, компетенције професионалаца.

Квалитетно образовање за све - императив савремене образовне политике

Последње деценије прошлог века усвојена је *Светска декларација образовања за све* (Тајланд, 1990) која наглашава универзални приступ образовању и промовише равноправност. Истакнуто је да суштину образовног процеса представља *учење које траје читавој животној а зайочиће већ у најранијем детињству*. Указано је и на потребу за успостављањем и јачањем партнерства међу различитим чиниоцима од којих зависи квалитет учења и образовне средине. Деценију касније, на *Светском форуму за образовање* (Сенгал, 2000), као један од кључних циљева

„образовања за све“ истакнуто је проширивање услова за *квалитетно рано учење за сву децу* (Дакарски оквир деловања, 2002). Посебно је наглашен значај раног образовања за децу из осетљивих група која су из свакодневних активности заједнице искључена услед неповољних животних услова или различитих здравствених тешкоћа, сметњи у развоју, учењу или понашању (Клеменовић, 2009, стр. 7-8).

Стратегије остваривања квалитетног образовања за све

Уобличавање и остваривање образовне политике која промовише квалитетно образовање за све током раног детињства темељи се на различитим стратегијама међу којима посебно место заузимају инклузија, мултисекторски приступ и праћење ефеката предшколских програма и њихово унапређивање. *Инклузија у образовању* истиче улогу институционално организованог васпитно-образовног процеса у остваривању социјалне кохезије и наглашава значај подршке за укључивање у редовне активности свих маргинализованих појединаца и група. Разликује се од раније промовисане интеграције будући да рачуна са *променама унутар васпитно-образовних установа* кроз: начин доношења одлука, повезивање и организацију установа; преобликовање амбијента у којем бораве деца; осмишљавање флексибилнијих програма, метода учења и поступака у пружању подршке учењу и развоју, промену улога и компетенција запослених стручњака (Клеменовић, 2014, стр. 117-127).

Мултисекторски приступ у остваривању квалитетног образовања за сву децу проистиче из холистичког схватања развоја и учења у раном детињству (Evans et al, 2000). На дечји развој и учење снажан утичу квалитет неге (исхрана, здравље, кретање) и окружења (социо-емоционална интеракција, когнитивно-језичка стимулација) које одрасли пружају детету у породичним и институционалним условима (Клеменовић, 2009, стр. 43-47). Истиче се улога континуираног индивидуалног праћења дечјег развоја и учења од стране различитих стручних служби како би се од самог почетка максимално подржали развојни потенцијали сваког детета и омогућило његово напредовање током периода највеће осетљивости. Посебно важну улогу има рана идентификација тешкоћа те организовање додатне (здравствене, социјалне, образовне) подршке детету и/или његовој породици. Основна идеја је да се раним интегрисаним програмима омогући свој деци да развију самопоуздање, сомопоштовање, комуникацијске вештине и науче оно што им је потребно да би се остварила у животу и школи (Клеменовић, 2014).

Налази студија које континуирано прате *ефекте различитих конципираних програма раног и предшколског образовања*, показују да се највећи утицаји на развој и учење бележе међу децом из осетљивих и маргинализованих група. Позитивне дуготрајне ефекте обезбеђу програми који се ослањају на: интегрисани приступ дечјем развоју; рад у малим групама деце са повољним односом броја деце на једну одраслу особу; мотивисано и компетентно високо образовано особље;

безбедно и подстицајно окружење које омогућава успостављање топлих односа и различитих облика симболичке комуникације; висок ниво дечје партиципације уз обавезно укључивање родитеља (Клеменовић, 2009). Истиче се да је важан услов квалитетног образовања за све да се издвајање деце по било ком основу (сегрегација) замени додатном индивидуализованом подршком (образовном, здравственом, социјалном) унутар редовних програмских активности у чијем осмишљавању и реализовању учествују стручњаци различитих профила. Одлучивање о видовима додатне подршке дечјем учењу и развоју укључује и родитеље који се заједно са стручним тимом припремају за синхронизовано деловање породице и установе. Сарадња са породицом обухвата и јачање општих родитељских компетенција чиме се доприноси унапређивању услова породичног живота (Клеменовић, 2014).

Пример програма квалитетног образовања за све који је конципиран према предствљеним начелима је пројекат „Успех за све“ (*Success for All*) који се од средине 90-тих година прошлог века реализује у више стотина америчких школских центара у насељима са латиноамеричком популацијом. Захваљујући различито димензионираним активностима учења усмереним на децу раног и предшколског узраста и њихове родитеље пројекат бележи значајне ефекте на дечји развој и учење који су видљиви и током виших разреда основне школе. Већа очекивања и адекватна припремљеност стручњака за избор поступака у пружању подршке учењу и развоју деце и њихових родитеља сматрају се пресудним у напредовању деце из осетљивих група (Leseman et al, 2009).

* * *

Последњих година интензивирана су настојања да се одговори на изазове обезбеђивања квалитетног образовања за све и спречити дискриминација и изолација деце кроз: *ошкривање и ошкклањање ирејрека* (нормативних, физичких, социјалних, психолошких, педагошких) за изграђивање флексибилнијег васпитно-образовног система; охрабривање и *осиосодљавање стиручних радника* у свим установама да поштују различитост и примењују индивидуализоване поступке подршке учењу и развоју; међусобно повезивање и *умрежавање стиручњака у сисџем иодршке* (стручни тимови) на свим нивоима; континуирану *размену информација кроз иројекџие* који повезују различите секторе, институције, организације и фондове. У савременој политици и пракси и даље су *ошворена иишњања оишмалних стираиџеија ирииремања услова за квалитетно образовање све деце и различитишх модела осшваривања инклузије*. Може се констатовати да не постоје једнозначна решења и модели који су најбољи за сву децу нити се као такви могу применити у сваком контексту. Резултати новијих компаративних истраживања (Norwich 2008) истичу значај стратегија које балансирајући *између инклузивне и сџецијалне ираксе иовећавају флексибилносџи услууа и осодља које ради у оба образовна конџексџиа* (према: Клеменовић, 2014, стр.127).

Литература:

- *Дакарски оквир деловања* (2002). Београд : Министарство просвете и спорта Републике Србије.
- Evans, J. E., Myers, R. G., Ifeld, E. M. (2000): *Early childhood counts: a programming guide on early childhood care for development*. USA : The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank Publication.
- Клеменовић, Ј. (2009). *Савремени предшколски програми*, Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине, Вршац: Висока школа стрковних студија за образовање васпитача.
- Клеменовић, Ј. (2014). *Спремност за школу у инклузивном контексту*, Нови Сад : Филозофски факултет у Н. Саду.
- Leseman, P. M. (2009). The impact of high quality education and care on the development of young children: review of the literature. In: *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities* (17-49). Brussels : Eurydice.

Закључци:

Модератор рада групе **Гордана Цветковић**, са позиције Руковидитељке групе за социјалну инклузију МПНТР подсетила је да је инклузивно образовање стратешко опредељења земаља ЕУ и наше земље, да Стратегија развоја образовног система у Републици Србији као кључне изазове везане за обезбеђивање квалитетног образовања за све види повећање доступности ПВО и његове инклузивности.

Увод у дискусију представљала су излагања референата.

- Андрија Пештерац, ПУ „Чика Јова Змај“, Београд говорио је о значају планирања и реализације коперативних активности у групи у функцији обезбеђивања климе међусобног подржавања и стварања прилика да се сви учесници активности осећају подстакнуто, уважено и успешно, што је предуслов инклузивне климе.

- Јасна Вуклиш, ПУ „Стари град“, Београд говорила је о улози одраслог у пружању подршке деци која се сусрећу са језичким баријерама у комуникацији потреба, мисли и осећања, као подлоге за осећање прихваћености код детета и темеља даљег укључивања детета у активности и динамику групе.

- Марија Шћепановић, ПУ „Нада Наумовић“ из Крагујевца, Марина Гвозденовић, ПУ „Олга Јовичић-Рита“ из Краљева, Тамара Антић, ПУ „Радосно детињство“ из Новог Сада, Гордана Јовановић, ПУ „Пчелица“ из Ниша и Јасмина Ђорђевић, ПУ „Вукица Митровић“ из Лесковца

говорице су о фазама, тешкоћама, проблемима и изазовима, али и конструктивним решењима и примерима добре праксе са којима су се суочавале и којима су овладале њихове установе и њени запослени кроз године у којима су развијани инклузивна клима и пракса.

- Биљана Гајић, ПУ „ Чукарица“ из Београда и Миша Ивковић, члан градског већа за образовање ЛСУ Смедерево гворили су о потреби диверсификације понуде програма и услуга како би се повећао обухват деце, посебно оне из осетљивих друштвених категорија, квалитетним програмима предшколског васпитања и образовања. Наглашен је пресудан значај тесне сарадње предшколских установа са ЈЛС у иницирању, реализацији и обезбеђивању одрживости ових програма.

- Весна Радуловић, просветна саветница, ШУ Нови Сад говорила је о значају квалитетног и свеобухватног планирања процеса транзиције са једног нивоа образовања на следећи и своје излагање поткрепила примером добре праксе сарадње између ПУ и ОШ.

- Биљана Којовић, ПУ „11. април“ са Новог Београда, говорила је о значају развијања и неговања инклузивне климе у васпитној групи, предшколској установи и друштву шире, као темељу квалитетне инклузивне политике и праксе.

Након излагања референата, уследила је дискусија у којој је препознат и наглашен значај активности усмерених ка повећању обухвата деце предшколским васпитањем и образовањем. Учесници дискусије нагласили су и да се предшколске уставове суочавају са бројним проблемима у имплементацији инклузивног образовања који су делом узроковани великим бројем деце у групама, малим бројем стручних сарадника, недостатком едукација у којима се васпитачке компетенције надограђују специфичним стручним знањима из домена специјалне едукације и рехабилитације, која су често неопходна у ефикасном и ефективном подстицању развоја. Препознато је да је неопходно је инклузију схватити шире од рада са децом са сметњама у развоју и инвалидитетом, фокус је померен ка раном укључивању и правовременој квалитетној стимулацији развоја све деце.

Закључци:

Инклузивно образовање, као квалитетно образовање за све нема алтернативу. Оно је као такво препознато у стратешким документима образовног система, али и код запослених у образовању. У делатности предшколског образовања фокус у развијању и унапређивању система предшколског васпитања и образовања мора да буде на изналажењу начина да се свој деци на раном узрсту омогући приступ квалитетним програмима предшколског васпитања и образовања, прилагођених потребама сваког детета понаособ.

Како би се то обезбедило:

- Неопходно је поштовање норматива о броју деце у групама (непоштовање норматива и превелики број деце у групама доводи у питање квалитет васпитно-образовног рада са свом децом, не само са оном којој је потребна додатна подршка у образовању);
- Неопходно је тамо где је потребно, у складу са потребама конкретне деце, ангажовати педагошке асистенте и/или личне пратиоце, јасно им дефинисати улогу и статус;
- Важно је не смањивати број стручних сарадника у предшколским установама;
- Рад ИРК се мора унапредити и на ниову ЛЗ обезбедити средства за финансирање мера подршке које ИРК препоручи;
- Важно је јачати партнерство са породицом, осмишљавати и реализовати програме психо-социјалне подршке и заштите породица, посебно оних из осетљивих руштивних категорија;
- На различите начине укључити специјалне едукаторе у процес инклузије. Учесници су препознали да је потребно подржати дефектологе у грађењу новог професионалног идентитета у образовним институцијама, који неће бити базиран на медицинском моделу и индивидуалном терапијском раду са децом, већ ће бити усмерен на подршку и инструктивни рад са васпитачима који пружају непосредну подршку деци;
- Важно је иницирати и ојачати интерресорно повезивање свих релевантних институција и појединаца укључених у бригу о деци и њиховом образовању;
- Имајући у виду да обухват деце припремним предшколским програмом опада, посебно драстично када су ромска деца у питању, неопходно је умрежавање са институцијама и организацијама у ЛЗ, излазак из ПУ и одлазак пут породица, спровођење свеобухватних кампања на локалном нивоу како би се родитељи деце из осетљивих категорија мотивисали да децу упишу у ППП;
- Неопходно је у контексту бриге о добробити и напредовању детета, осмишљавати и реализовати квалитетне програме транзиције са једног нивоа образовања на други;
- Још увек је важно радити на сензибилизацији родитеља, локалне самоуправе и запослених у предшколским установама и градити инклузивну климу и вредности;
- Неопходно је унапредити иницијално образовање медицинских сестара, васпитача и стручних сарадника како би се повећао ниво компетенција за реализацију инклузивног образовања.

Модератор :*Гордана Цветковић*,
Руководилац групе за социјалну инклузију МПНТР

проф. др Стојан Обрадовић,

Висока школа за васпитаче струковних студија Алексинац

ЛОКАЛНА ЗАЈЕДНИЦА-ОКРУЖЕЊЕ КОЈЕ ПОДРЖАВА КВАЛИТЕТНО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

Резиме. У раду је разматран утицај локалне заједнице на квалитетно предшколско васпитање и образовање. Истакнут је значај обухвата предшколске деце према стандардима земаља ЕУ, изградње мреже предшколских установа, стварање одговарајућих просторних, хигијенских и здравствених услова, као и културних, спортских и рекреативних садржаја у окружењу. Посебно је наглашена неопходност стварања услова, од стране локалне заједнице, за перманентно усавршавање васпитача на образовним високошколским установама као и на програмима одобреним од стране Завода за унапређивање васпитања и образовања.

Кључне речи: предшколска установа, локална заједница, предшколско васпитање, васпитач

Увод

За стварање квалитетног образовног система неопходна је изградња свих његових нивоа у складу са највишим стандардима и искуствима развијених земаља. Посебно је важно предшколски систем васпитања и образовања изградити према најстрожим стандардима јер утицаји остварени у детињству сваког детеа имају далекосежне и трајне последице. Рано детињство је период бурног развоја сазнајних функција и условљен је утицајима средине. Ефекти раног учења су трајни, генерализовани и захватају јединку фронтално. Познато је да физички и социјално развијенија и богатија средина пружа разноврсније подстицаје за учење и сазнавање. Већу жељу за сазнавањем и боље разумевање појава показују деца која су подстицана и вођена од деце која спонтано долазе до сазнања. У том смислу улога локалне заједнице је изузетно важна. Она треба да створи услове за свеукупан правилан развој деце негујући и развијајући позитиван систем вредности, сазнајне, интелектуалне, стваралачке, естетске, радне функције и друге функције.

2. Улога локалне заједнице у обезбеђивању материјално-техничких услова

Локална заједница треба да подржава квалитетно предшколско васпитање и образовање

Закључци :

На сесији је учествовало око 60 учесника, међу којима су били директори, представници школских управе, васпитачи, медицинске сестре васпитачи, стручни сарадници и представници локалних самоуправа.

На сесији је било предвиђено да учествује 14 референата, од којих три није узело учешће у раду сесије.

Након уводног излагања и саопштења свих референата, модератори су организовали рад учесника у оквиру 4 мале групе са темама:

1. “Одговорност локалне самоуправе у стварању стратегије за квалитетно живљење и целовит развој детета: Где и како су видљиве заједничке и појединачне улоге и одговорности” ;
2. “ Кома је важно и коме је намењено предшколско васпитање и образовање. Како предшколске установе и сама локална заједница могу да се мењају, у ком правцу да би понуде биле веће, квалитетније? Каква је перспектива постојања установе у садашњем облику? Реорганизација, величина..”;
3. “ Осигурање квалитета рада предшколске установе. Партиципација локалне самоуправе у унапређивању рада, усклађеност деловања, видљивост струке у процесима доношења стратегија за дете”;
4. “ Осврт на законе, прописе, правилнике. Где видимо неопходне промене да би прописи били у духу подржавања струке, специфичности делатности и подршке одрастању детета?”

Након конструктивне размене на нивоу малих и велике групе, дошло се до следећих важних закључака.

✓ Недовољна осетљивост за потребе породице и њено директно и активно укључивање у рад установе; недовољна отвореност ка заједници и могућност учешћа различитих стручњака кроз нпр. волонтирање

✓ У исто време присутна је велика комерцијална понуда различитих програма и услуга, што није интегрисано у систем не прати се њихов квалитет и питање је да ли су у најбољем интересу детета и породице.

✓ У оквиру стратегије развоја локалне самоуправе дефинисати као обавезу да део те стратегије буде акциони план развоја предшколске делатности

✓ Створити услове за већу професионализацију кроз ангажовање компетентне особе (стално запослено лице у ЛСУ) која познаје специфичност делатности са циљем праћења и спровођења активности на плану повезивања ПУ и ЛСУ.

✓ Већи степен контроле од стране Министарства за државну и локалну самоуправу, Министарства финансија...у односу на поштовање закона од стране ЛСУ и предузимање адекватних мера у односу на ЛСУ у ситуацијама утврђених незаконитости.

✓ Изузети предшколске установе од обавезе поштовања уредбе о забрани запошљавања и дела закона о јавним набавкама како би се омогућило несметано функционисање ПУ (јер је предшколска установа “живи организам”)

✓ Надлежна министарства (просвете, здравства, социјална политика..) да заједнички учествују у изради и доношењу правилника који регулишу услове и начина остваривања делатности ????

✓ Брже реаговање са доношењем документа који прате и проистичу из закона и ближе регулишу поједине сегменте делатности (а не да важе правилници из 90 тих година)

✓ У оквиру аутономије установе дозволити и поджати самостално учествовање установе на конкурсима за пројекте као начину обезбеђивања додатних финансијских средстава. Већа спремност ЛСУ и усаглашеност са ПУ у заједничком учествовању на конкурсима са пројектима, нарочито на оним где се кроз финансисјке обавезе ЛСУ обезбеђује одрживост пројекта.

✓ Промена начина финансирања: плате из Републичког, а материјални трошкови из локалног буџета

✓ У односу на Правилник о стручном усавршавању и напредовању размотрити следећа питања:

- Бодове за стручно усавршавање рачунати за последњих 5 година, а не по циклусима.

- Ревидирати број сати обавезног стручног усавршавања (усајласијии број бодова на сџруч-ним сусрејџима и акрдџијованим џројрамима џиако да се 1 дан вреднује 4 бода)

✓ У односу на припремни предшколски програм кроз документа боље уредити:

- Финансирање зарада ППП у износу од 100% из републичког буџета

- Боље одредити норму за рад у оквиру пуног радног времена (џошџоватџи норму за васџџача у ППП)

- Кроз закон дефинисати да ППП траје једну радну годину

✓ Уважити специфичности установе (величину, број деце, број група, разуђеност..) у односу на:

- Број потребних запослених

- Број и профил стручних сарадника

- Ангажовање волонтера

- Могућности проширења просторних капацитета установе на различите начине
- Боље нормирање и поштовање норматива у односу на остваривање делатности – *успеласији економску цену и број деце у јруји*
  - ✓ Обезбедити квалитет предшколске делатности кроз повећање броја извршиоца у сектору Министарства за предшколско и основно образовање, као и у школским управама
  - ✓ Добра интересорна сарадња у локалној заједници и пре и након укључивања детета у вртић (повезивање различитих видова и нивоа подршке детету и породици)
  - ✓ Интезивно грађење инклузивне политике и праксе васпитно образовне делатности уз заједничко укључивање Локалне самоуправе и предшколских установа
  - ✓ Интегрисати у систем предшколског васпитања и образовања све оно што је капацитет- ресурс у локалној заједници: невладин сектор, установе, организације, удружења... Нудити најбоље програме који су у интересу детета и породице, а самим тим и Локалну самоуправу .

Модератори:

Слава Тимарац Јованов, професор педагогије у пензији
Весна Дасукидис, републички просветни инспектор МПНТР

ПИТАЊА, ДИЛЕМЕ, ПРЕДЛОЗИ учесника првог Конгреса СРПУС

На Првом Конгресу стручних радника предшколских установа Србије било је 640 учесника. Међу учесницима били су представници: Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, професори доктори Филозофских факултета и Високих школа струковних студија за образовање васпитача, гости из земаља из окружења, представници УНИЦЕФ, ЦИП, директори предшколских установа, представници локалних самоуправа, стручни радници предшколских установа...

Учесници Конгреса су, у писаној форми, постављали питања, изнели своје дилеме и предлоге у односу на то који су недостаци у предшколској делатности данас, какво предшколско васпитање и образовање желимо у Србији до 2020.год. и које су најважније промене које би требало да се десе до 2020.год. у односу на данас, на основу чега су изведени

закључци:

1. КОЈИ СУ БИТНИ НЕДОСТАЦИ У ПРЕДШКОЛСКОЈ ДЕЛАТНОСТИ ДАНАС?

- Преко 90% учесника сматра да је оптерећено обимношћу документације коју води, вођење сувишне, не функционалне и не потребне документације што је често у колизији са законски прописаном документацијом.

- Преко 90 % учесника наводи као отежавајућу околност непоштовање Закона о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС”, број 18/10). и Правилник о критеријумима за утврђивање мањеи односно већеи броја деце од броја који се уписује у васпитну групу („Службени гласник РС”, број 44/11); којима се регулише број уписане деце у васпитним групама.

- Преко 50% учесника је исказало потребу за бољом опремљеношћу игровним материјалом. Као отежавајућу околност наводе још и неадекватну величину и опремљеност простора у односу на број деце.

- Преко половине учесника се изјаснило да мрежа предшколских установа не одговара стварним потребама за институционални смештајем деце предшколског узраста, као и задовољења потреба породице, што би за локалне самоуправе требало да буде приоритетан задатак.

- Недовољан обухват деце предшколског узраста и немогућност уписа све деце чији родитељи имају потребу за смештај детета.

- Скоро сви учесници сматрају да није усклађено вредновање облика интерног стручног усавршавања. У односу на ово, очекују се да Завода за унапређивање образовања и васпитања кроз *Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника* (“Службени гласник РС”, број 85/13) јасније дефинише интерно стручно усавршавање.

- Скоро сви учесници су изнели проблем недостатка финансијских средстава за стручно усавршавање.

- Истакнута је потреба да свака предшколска установа има психолога и педагога.

- Учесници су истакли недостатак квалитета иницијалног образовања:

„Неадекватно образован кадар за реализацију минимума васпитно образовног рада, који има смисла за деце, а у односу на то промишљање о пракси, рефлексивности истраживања“.
„Недостаци који произилазе из курикулума високог образовања, а који се тичу потребе за стицањем вештина и знања за рад у пракси. У оквиру чинљавој образовној систему је приоритетна промена парадигме која се фокусира на деце.“

- Питање квалитета преквалификавања у медицинску сестру- васпитача истакнуто је као велики проблем, што доводи у питање квалитет рада са децом јасленог узраста.

- Један од недостатака је недовољно познавање и разумевање структуре 40-часовне радне недеље, у односу на компетенције запослених.

- Системска решења немају подршку у пракси за инклузивни приступ (од стране локалне самоуправе у обезбеђивању материјалних средстава, кадровска решења – асистенти, пратиоци, уређење простора, број деце у групи, недовољна едукација, ангажовање ИРК).

- Скоро сви учесници у поставили питање квалитета рада, како га разумемо и какога градимо почев од самовредновања до екстерног вредновања. На ово се надовезује и питање компетенција екстерних евалуатора. Учесници су исказали потребу за интензивнијом сарадњом са просветним саветницима који би у оквиру ШУ својим компетенцијама одговорили захтевима предшколске делатности.

2. КАКВО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ЖЕЛИТЕ У СРБИЈИ ДО 2020?

У односу на то како су учесници Конгреса видели перспективу предшколског васпитања и образовања, наводимо следеће:

– „Вршних који ће функционисати као отворени систем у коме ће деца- родитељи- васпитачи- Локална заједница бити равноправни партнери у планирању и реализацији ВОР“

-„Групе по нормативима, вршић досљудан сваком дејству, развијена свесћ зајослених, лична и професионална одговорност умесћо контроле“

-„Предшколско васпитање и образовање кројено по нашој мери у складу са нашом културом и традицијом, у складу са стварним потребама деце“

-„Пошћуно интееирисано у сисћем васпитања и образовања прекознаћо као инћерес државе од посебној значаја. Деће које живи срећно, оћушћено у оћозићвној и оћосћићцајној средини.“

-„Оћворен ићић предшколској васпитања и образовања иде ће бићи најважнији децји инћереси, сарадња са родитељима уз узајамно оћићовање, не прећирање васпитача као особе која је ЈЕДИНО ућућена на дирекћно васпитање дећећа“

-„Васпитање и образовање које захћева мулћидисћиплинарни прећаз, сћручћаке различитћих профила који ће, свако у свом домену, доћринећи квалитетну рада“

- Већина учесника у перспективи види деполитизовану предшколску делатност.

- Савремени начин живота намеће потребу да се игре и активности са децом свакодневно реализују у природном окружењу

- Створити услове за ширу размену стручних искустава примера добре праксе, студијска путовања и размену васпитача са другим срединама кроз ангажовање локалне самоуправе, предшколских установа и струковних Удружења-Савеза.

3. КОЈЕ СУ НАЈВАЖНИЈЕ ПРОМЕНЕ КОЈЕ ЖЕЛИТЕ ДА СЕ ДЕСЕ ДО 2020. ГОДИНЕ У ОДНОСУ НА ДАНАС?

- Нове Основе програма

- Усаглашавање студијских програма којим се образују стручни профили са стратегијом образовања

- Ширење мреже предшколских установа

- Ускладити Правилник о нормативу средстава за реализацију васпитачно образовноћ програма у предшколској устћанови (“Службени ићласник РС”, број 46/94); са садашњим потребама рада

- Допунити систематизацију радних места стручних кадрова у складу са компетенцијама

- Промена начина размисљања и прећићућа, одговорност свих у ланцу за примену системских Закона и подзаконских аката

- Оснаживање стручноћ кадра да изнесу своје мишљење, заступају инћерес струке и отворено о томе говоре

- Благовремени проток информација на свим нивоима као важан сегмент квалитетног функционисања ВОРа у систему и освешћивање стручног кадра о значају информисаности свих субјеката у ланцу предшколске делатности

- Освешћивање на личном нивоу, о познавању свих докумената који су релевантни за делатност

ЗАКЉУЧЦИ КА МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

• Јасно је изречен став и опредељење да се нове *Основе програма предшколског васпитања и образовања* базирају на холистичком приступу усмереном на односе;

• Постоји сагласност о томе да нове *Основе програма предшколског васпитања и образовања* буду базиране на вредностима, које усмеравају правац развоја програма и делатности;

• *Основе програма предшколског васпитања и образовања* треба да буду:

- јасне

- кратке

- јединствене

• Држава мора да има осмишљену стратегију имплементирања програма, који треба да заживи у пракси на начин који ће допринети променама

• Усаглашене ставове око пратећих правилника и других докумената, кроз умрежавање свих релевантних институција.

- Преко 90% учесника сматра да је оптерећено обимношћу документације коју води, вођење сувишне, не функционалне и не потребне документације што је често у колизији са законски прописаном документацијом.

- Преко 90 % учесника наводи као отежавајућу околност непоштовање *Закона о предшколском васпитању и образовању* („Службени гласник РС», број 18/10) и *Правилник о критеријумима за утврђивање мањеј односно већеј броја деце од броја који се уписује у васпитну групу* (“Службени гласник РС”, број 44/11); а којима се регулише број уписане деце у васпитним групама.

- Преко 50% учесника је исказало потребу за бољом опремљеношћу игровним материјалом. Као отежавајућу околност наводе још и неадекватну величину и опремљеност простора у односу на број деце.

- Преко половине учесника се изјаснило да мрежа ПУ не одговара стварним потребама за институционални смештајем деце предшколског узраста, као и задовољења потреба породице, што би за локалне самоуправе требало да буде приоритетан задатак.

- Недовољан обухват деце предшколског узраста и немогућност уписа све деце чији родитељи имају потребу за смештај детета.

- Скоро сви учесници сматрају да није усклађено вредновање облика интерног стручног усавршавања. У односу на ово, очекују се да Завода за унапређивање образовања и васпитања кроз *Правилник о стиалном стиручном усавршавању и стиуцању звања настйавника, васиййача и стиручних сарадника* (“Службени иласник РС”, број 85/13) јасније дефинише интерно стручно усавршавање.

- Скоро сви учесници су изнели проблем недостатак финансијских средстава за стручно усавршавање.

- Истакнута је потреба да свака предшколска установа има психолога и педагога.

- Учесници су истакли недостатак квалитета иницијалног образовања, *„Неадекватно образован кадар за реализацију минимума васиййно образовној рада, који има смисла за деце, а у односу на то иромишљање о иракси, рефлексивности и стйраживања“.*

„Недостйаци који ироизилазе из курикулума високој образовања, а који се иичу ио иребе за стйуцањем вешйина и знања за рад у иракси. У оквиру чийавој образовној сисйема је ио иредна иромена иарадиіме која се фокусира на деце.“

- Питање квалитета преквалификовања у медицинску сестру- васпитача истакнуто је као велики проблем, што доводи у питање квалитет рада са децом јасленог узраста.

- Системска решења немају подршку у пракси за инклузивни приступ (од стране локалне самоуправе у обезбеђивању материјалних средстава, кадровска решења – асистенти, пратиоци, уређење простора, број деце у групи, недовољна едукација, ангажовање ИРК).

- Скоро сви учесници у поставили питање квалитета рада, како га разумемо и какога градимо почев од самовредновања до екстерног вредновања. На ово се надовезује и питање компетенција екстерних евалуатора. Учесници су исказали потребу за интензивнијом сарадњом са просветним саветницима који би у оквиру ШУ својим компетенцијама одговорили захтевима предшколске делатности.

„Врйийћ који ће функционисаићи као оиворени сисйем у коме ће деца- родишљеи- васиййачи- локална заједница биийи равнойравни иарйнери у иланирању и реализацији ВОРа“

„Груіе ио нормативима, врйийћ досйууан сваком деіеіу, развијена свесіи зайослених, лична и ирофесионална одіоворностіи умесіио коніроле“

„Предшколско васпитање и образовање кројено по нашој мери у складу са нашом културом и традицијом, у складу са стварним потребама деце“

„Пошитоно интегрисано у систем васпитања и образовања прекознамо као интерес државе од посебној значаја. Деце које живи срећно, ошитоно у позитивној и подстицајној средини.“

„Ошворен шии предшколској васпитања и образовања иде ће бити најважнији децји интереси, сарадња са родитељима уз узајамно пошитовање, не преширање васпитача као особе која је ЈЕДИНО ушитоена на директно васпитање деце“

„Васпитање и образовање које захтева мултидисциплинарни прилаз, стичућаке различитих профила који ће, свако у свом домену, допринећи квалитету рада“

- Већина учесника у перспективи види деполитизовану предшколску делатност

- Савремени начин живота намеће потребу да се игре и активности са децом свакодневно реализују у природном окружењу

- Нове Основе програма предшколског програма

- Усаглашавање студијских програма којим се образују стручни профили са стратегијом образовања

- Ширење мреже ПУ

- Ускладити Правилник о нормативу средстава за реализацију васпитно образовној програма у предшколској установи (“Службени листник РС”, број 46/94); са садашњим потребама рада

- Благовремени проток информација на свим нивоима као важан сегмент квалитетног функционисања ВОР у систему и освешћивање стручног кадра о значају информисаности свих субјеката у ланцу предшколске делатности

СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА У КОНЦЕПЦИЈИ ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА

.- ИНИЦИЈАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Јасно је изражена потреба и тежња да се иницијално образовање васпитача усагласи (хармонизује) са оним што је реална потреба праксе.

У креирање студијских програма укључити: послодавце, практичаре, представнике Националне службе за запошљавање* и представнике Министарства просвете, науке и технолошког развоја; студијске програме, по потреби, модификовати и осавременјивати.

- СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА

Учесници сесије су указали на неопходност што хитнијег усвајања Стандарда компетенција васпитача, а потом и рада на промовисању Стандарда и њиховог значаја.

-

- СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ

Током дискусије, искристалисала су се питања везана за критеријум избора програма стручног усавршавања, питања везана за квалитет и примењивост у пракси акредитованих програма у актуелној понуди, као и питања о броју бодова неопходних за стицање лиценце. У фокусу учесника, била је и примењивост наученог у процесу рада.

- Практичари очекују да закони и подзаконска регулатива детаљније пропишу процедуре и дефинишу могућности остваривања различитих програма у делатности предшколског васпитања и образовања; истовремено, поставља се питање разумевања и тумачења постојеће регулативе у овом домену;

Инклузивно образовање, као квалитетно образовање за све нема алтернативу. Оно је као такво препознато у стратешким документима образовног система, али и код запослених у образовању. У делатности предшколског образовања фокус у развијању и унапређивању система предшколског васпитања и образовања мора да буде на изналажењу начина да се свој деци на раном узрсту омогући приступ квалитетним програмима предшколског васпитања и образовања, прилагођених потребама сваког детета понаособ.

- Неопходно је поштовање норматива о броју деце у групама (непоштовање норматива и превелики број деце у групама доводи у питање квалитет васпитно-образовног рада са свом децом, не само са оном којој је потребна додатна подршка у образовању);

- Неопходно је тамо где је потребно, у складу са потребама конкретне деце, ангажовати педагошке асистенте и/или личне пратиоце, јасно им дефинисати улогу и статус;

- На различите начине укључити специјалне едукаторе у процес инклузије. Учесници су препознали да је потребно подржати дефектологе у грађењу новог професионалног идентитета у образовним институцијама, који неће бити базиран на медицинском моделу и индивидуалном терапијском раду са децом, већ ће бити усмерен на подршку и инструктивни рад са васпитачима који пружају непосредну подршку деци;

- Важно је иницирати и ојачати интерресорно повезивање свих релевантних институција и појединаца укључених у бригу о деци и њиховом образовању;

- Неопходно је унапредити иницијално образовање медицинских сестара, васпитача и стручних сарадника како би се повећао ниво компетенција за реализацију инклузивног образовања.

✓ У исто време присутна је велика комерцијална понуда различитих програма и услуга, што није интегрисано у систем не прати се њихов квалитет и питање је да ли су у најбољем интересу детета и породице.

✓ Већи степен контроле од стране Министарства за државну и локалну самоуправу, Министарства финансија...у односу на поштовање закона од стране локалне самоуправе и предузимање адекватних мера у односу на локалне самоуправе у ситуацијама утврђених незаконитости.

✓ Изузети предшколске установе од обавезе поштовања уредбе о забрани запошљавања и дела закона о јавним набавкама како би се омогућило несметано функционисање ПУ (јер је предшколска установа “живи организам”)

✓ Надлежна министарства (просвете, здравства, социјална политика..) да заједнички учествују у изради и доношењу правилника који регулишу услове и начина остваривања делатности ????

✓ Брже реаговање са доношењем документа који прате и проистичу из закона и ближе регулишу поједине сегменте делатности (а не да важе правилници из 90 тих година)

✓ Промена начина финансирања: плате из Републичког буџета, а материјални

✓ У односу на припремни предшколски програм кроз документа боље уредити:

- Финансирање зарада ПППП у износу од 100% из републичког буџета

- Боље одредити норму за рад у оквиру пуног радног времена (поштовати норму за васпитача у ПППП)

- Кроз закон дефинисати да ПППП траје једну радну годину

✓ Уважити специфичности установе (величину, број деце, број група, разуђеност..) у односу на:

- Број потребних запослених

- Број и профил стручних сарадника

- Ангажовање волонтера

- Могућности проширења просторних капацитета установе на различите начине

-Боље нормирање и поштовање норматива у односу на остваривање делатности успеласити економску цену и број деце у групи

✓ Обезбедити квалитет предшколске делатности кроз повећање броја извршиоца у сектору Министарства за предшколско и основно образовање, као и у школским управама

ЗАКЉУЧЦИ КА ЗАВОДУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

- Јасно је изречен став и опредељење да се нове *Основе програма предшколског васпитања и образовања* базирају на холистичком приступу усмереном на односе;
- Постоји сагласност о томе да нове *Основе програма предшколског васпитања и образовања* буду базиране на вредностима, које усмеравају правац развоја програма и делатности;
- Основе програма треба да буду:
  - јасне
  - кратке
  - јединствене
- Држава мора да има осмишљену стратегију имплементирања програма, који треба да заживи у пракси на начин који ће допринети променама
- Усаглашене ставове око пратећих правилника и других докумената, кроз умрежавање свих релевантних институција.

- Преко 90% учесника сматра да је оптерећено обимношћу документације коју води, вођење сувишне, не функционалне и не потребне документације што је често у колизији са законски прописаном документацијом.

- Скоро сви учесници у поставили питање квалитета рада , како га разумемо и какога градимо почев од самовредновања до екстерног вредновања. На ово се надовезује и питање компетенција екстерних евалуатора. Учесници су исказали потребу за интензивнијом сарадњом са просветним саветницима који би у оквиру ШУ својим компетенцијама одговорили захтевима предшколске делатности.

- Нове Основе предшколског програма

4) СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА

Учесници сесије су указали на неопходност што хитнијег усвајања Стандарда компетенција васпитача, а потом и рада на промовисању Стандарда и њиховог значаја.

5) СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ

Током дискусије, искристалисала су се питања везана за критеријум избора програма

стручног усавршавања, питања везана за квалитет и примењивост у пракси акредитованих програма у актуелној понуди, као и питања о броју бодова неопходних за стицање лиценце. У фокусу учесника, била је и примењивост научног у процесу рада.

- Ширење понуде програма и услуга, још увек се види више као начин да се обогати понуда за децу која већ јесу у вртићима (до доношења подзаконског акта, кроз тзв. комерцијалну понуду програма: плес, спортски програми, „школе енглеског језика“ и сл.), него као начин да се обухвати већи број деце и породица и предшколско васпитање и образовање учини праведнијим, демократичнијим и квалитетнијим; не препознаје се да родитељи могу да буду равноправни партнери - покретачи и носиоци промене у правцу праведности, веће доступности, бољег квалитета програма и услуга;

✓ Брже реаговање са доношењем документа који прате и проистичу из закона и ближе регулишу поједине сегменте делатности (а не да важе правилници из 90 тих година)

✓ У односу на Правилник о стручном усавршавању и напредовању размотрити следећа питања:

- Бодове за стручно усавршавање рачунати за последњих 5 година , а не по циклусима.

- Ревидирати број сати обавезног стручног усавршавања (*успласиши број бодова на стручним сусретима и акредитованим програмима иако да се 1 дан вреднује 4 бода*)

ЗАКЉУЧЦИ

КА ЗАВОДУ ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

- Скоро сви учесници су изнели проблем недостатка финансијских средстава за стручно усавршавање.

- Да је, када је реч о квалитету предшколског васпитања и образовања, у нашој пракси евидентна конфузија у појмовном смислу. Она се односи не само на одређење квалитета, већ и на разграничавање различитих приступа у разумевању и бављењу квалитетом, који се међусобно искључују. Стога су на различитим нивоима, уз укључивање различитих перспектива, неопходни кораци у правцу постизања консензуса о томе како разумемо квалитет и који приступ квалитету заговарамо.

- У нашој пракси доминира приступ осигурању квалитета предшколског васпитања и образовања. На путу осигурања квалитета који је усмерен стандардима и процедурама њихове примене, јављају се бројни проблеми и изазови:

о свођење бављења квалитетом на усклађивање са спољашњим, мерљивим показатељима, индикаторима квалитета, при чему се губи прилика за дубље разумевање квалитета и значења која придајемо квалитетној пракси

о занемаривање контекста и његове комплексности у циљу усклађивања са нормама (нпр. занемаривање да су димензије контекста у различитим вртићима различите, често неупоредиве)

о занемаривање вишеперспективности у бављењу квалитетом, при чему су најчешће занемарене перспективе деце, па и родитеља/породица

о делегирање одговорности за бављење квалитетом на „посебан тим“, при чему се отвара питање демотивисаности, преоптерећености и „сагоревања“ практичара којима бављење квалитетом постаје још једна „додатна обавеза“

о стављање практичара у положај некога ко треба да „докаже да квалитетно ради“, при чему се сужава простор за аутономију, грађење рефлексивне праксе и истраживања

о фокус бављења квалитетом је на остваривању промена на микро плану – на нивоу васпитне групе/вртића/установе, уз занемаривање питања квалитета на нивоу субсистема предшколског васпитања и образовања и целокупног система образовања

- Неусклађеност образовног система, као и система предшколског васпитања и образовања, некоординисаност његових делова, њихових надлежности и захтева које постављају пред предшколске установе, условљава парцијалност у приступу бављењу квалитетом.

Потребно је преиспитивање и проблематизовање:

о постојеће регулативе и захтева који се постављају пред предшколске установе и практичаре, у правцу уочавања контрадикторности и покретања суштинских питања који се тичу вредности на којима се гради предшколски систем и поставки на којима почива (претпоставке о детету, функцији вртића, улогама васпитача, сврси предшколског васпитања...)

о структуралних аспеката система (броја деце у васпитним групама, броја стручних сарадника, квалитета иницијалног образовања практичара итд) и њиховог утицаја на процес грађења квалитета

о културе која се гради у предшколским установама - у којој често доминира с једне стране „култура послушности“ и спровођења регулатива и захтева који долазе са „виших“ нивоа система, а са друге стране „култура отпора према променама“; као и свеprisутна „култура контроле“ која процес бављења квалитетом често своди на „доказивање“ да је квалитет већ постигнут, при чему се избегава отварање питања, бављење проблемима и проблематизовање васпитне праксе; па је стога неопходна промена у правцу грађења културе дијалога уз укључивање различитих перспектива.

- Наредни корак у бављењу квалитетом предшколског васпитања и образовања треба да буде преиспитивање пута осигурања квалитета којим смо кренули, уз уважавање како наших тако и искустава из иностранства, и отпочињање процеса грађења заједничких основа за даље кораке у правцу грађења квалитета.

ЗАКЉУЧЦИ ЗА ВИСОКОШКОЛСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Учесници су истакли недостатак квалитета иницијалног образовања,

„Неадекватно образован кадар за реализацију минимума васпитно образовног рада, који има смисла за деце, а у односу на њихово промишљање о пракси, рефлексивности исцртавања“.

„Недостаци који произилазе из курикулума високог образовања, а који се вичу пошребне за стицањем вештина и знања за рад у пракси. У оквиру чинјавој образовној сисјема је пошребна промена програме која се фокусира на деце.“

- Усаглашавање студијских програма којим се образују стручни профили са стратегијом образовања

1) ИНИЦИЈАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Јасно је изражена потреба и тежња да се иницијално образовање васпитача усагласи (хармонизује) са оним што је реална потреба праксе.

У креирање студијских програма укључити: послодавце, практичаре, представнике Националне службе за запошљавање* и представнике Министарства просвете, науке и технолошког развоја; студијске програме, по потреби, модификовати и осавременјивати.

- Питање квалитета преквалификавања у медицинску сестру- васпитача истакнуто је као велики проблем, што доводи у питање квалитет рада са децом јасленог узраста.

ЗАКЉУЧЦИ КОНГРЕСА ЗА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

- Један од недостатака је недовољно познавање и разумевање структуре 40-часовне радне недеље, у односу на компетенције запослених.

- Системска решења немају подршку у пракси за инклузивни приступ (од стране локалне самоуправе у обезбеђивању материјалних средстава, кадровска решења – асистенти, пратиоци, уређење простора, број деце у групи, недовољна едукација, ангажовање ИРК).

- Скоро сви учесници у поставили питање квалитета рада , како га разумемо и какога градимо почев од самовредновања до екстерног вредновања. На ово се надовезује и питање компетенција екстерних евалуатора. Учесници су исказали потребу за интензивнијом сарадњом са просветним саветницима који би у оквиру ШУ својим компетенцијама одговорили захтевима предшколске делатности.

„Вртић који ће функционисати као отворени систем у коме ће деца- родитељи- васпитачи- локална заједница бити равноправни партнери у планирању и реализацији ВОР“

„Групе по нормативима, вртић доступан сваком детету, развијена свесна заједница, лична и професионална одговорност уместо контроле“

„Предшколско васпитање и образовање кројено по нашој мери у складу са нашом културом и традицијом, у складу са стварним потребама деце“

„Поштовано интегрисано у систем васпитања и образовања преко знања као интерес државе од посебне значаја. Дете које живи срећно, оштражено у позитивној и додирној средини.“

„Отворен тим предшколског васпитања и образовања где ће бити најважнији глас интереса, сарадња са родитељима уз узајамно поштовање, не прецизирање васпитача као особе која је ЈЕДИНО упућена на директно васпитање детета“

„Васпитање и образовање које захтева мултидисциплинарни приступ, стручњаци различитих профила који ће, свако у свом домену, допринети квалитету рада“

- Већина учесника у перспективи види деполитизовану предшколску делатност

- Савремени начин живота намеће потребу да се игре и активности са децом свакодневно реализују у природном окружењу

- Створити услове за ширу размену стручних искустава примера добре праксе, студијска путовања и размену васпитача са другим срединама кроз ангажовање ЛС, ПУ и струковних Удружења

- Ширење мреже ПУ

- Ускладити Правилник о нормативу средстава за реализацију васпитно образовној програма у предшколској установи (“Службени гласник РС”, број 46/94); са садашњим потребама рада
- Допунити систематизацију радних места стручних кадрова у складу са компетенцијама
- Промена начина размишљања и приступа, одговорност свих у ланцу за примену системских Закона и подзаконских аката
- Оснаживање стручног кадра да изнесу своје мишљење, заступају интерес струке и отворено о томе говоре
- Благовремени проток информација на свим нивоима као важан сегмент квалитетног функционисања ВОР у систему и освешћивање стручног кадра о значају информисаности свих субјеката у ланцу предшколске делатности
- Освешћивање на личном нивоу, о познавању свих докумената који су релевантни за делатност

1) СТАНДАРДИ КОМПЕТЕНЦИЈА

Учесници сесије су указали на неопходност што хитнијег усвајања Стандарда компетенција васпитача, а потом и рада на промовисању Стандарда и њиховог значаја.

2) СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ

Током дискусије, искристалисала су се питања везана за критеријум избора програма стручног усавршавања, питања везана за квалитет и примењивост у пракси акредитованих програма у актуелној понуди, као и питања о броју бодова неопходних за стицање лиценце. У фокусу учесника, била је и примењивост научног у процесу рада.

- Предшколски радници декларативно виде родитеље као сараднике и партнере у васпитно образовном процесу, али још увек не препознају снагу родитељских иницијатива нити родитеље као савезнике у ширењу понуде предшколских програма и услуга, посебно у отварању ка друштвено осетљивим групама; заједница се још увек не види као партнер у васпитању и образовању, него као одговорни субјект (локална самоуправа) који треба установама да омогућава боље услове за рад; не разуме се потреба за покретањем и подржавањем иницијатива од стране установе, она се још увек види више као извршилац него као креатор и иницијатор промене и развоја, па изостаје и аргументација која се односи на добробит за заједницу у целини.

- Ширење понуде програма и услуга, још увек се види више као начин да се обогати понуда за децу која већ јесу у вртићима (до доношења подзаконског акта, кроз тзв. комерцијалну

понуду програма: плес, спортски програми, „школе енглеског језика“ и сл.), него као начин да се обухвати већи број деце и породица и предшколско васпитање и образовање учини праведнијим, демократичнијим и квалитетнијим; не препознаје се да родитељи могу да буду равноправни партнери - покретачи и носиоци промене у правцу праведности, веће доступности, бољег квалитета програма и услуга;

- Нема довољно препознавања значаја коришћења постојећих ресурса у локалној заједници (установа науке, културе и спорта) као партнера у развијању разноврсних квалитетних прилика за дечје учење, дружење и учешће у заједници.

- Препреке у ширењу програмске понуде и даље се виде само у недостатку финансијских средстава које треба да обезбеди локална самоуправа. Све остале идеје виде се као привремене и на кратке стазе, са малим изгледима да постану одрживе.

- Иницијативе појединих локалних самоуправа (приватно-јавно партнерство и увођење система ваучера за децу) покрећу нова питања и изазове: искуства приватног и државног сектора у диверсификацији програмске понуде; ваучери „на проби“: ваучери као подршка деци и породици или као основа продубљивања друштвених неједнакости;

- Предшколске установе имају капацитете да развијају различите услуге за децу и породице ван система, али им је потребна додатна подршка да развију механизме којима би ове услуге постале део свакодневне праксе. Подзаконска регулатива препознаје услуге за децу и породице али се могућности развијања ових услуга још увек не истражују довољно. Има предлога да оваква оријентација према породици добије чвршћи законски оквир и постане стратешки циљ и ПУ и локалне самоуправе, као део развојних и годишњих планова установа и акционих планова ЈЛС, у функцији добробити деце и заједнице и да се развијају у сарадњи са релевантним институцијама.

- Указује се на неопходност умрежавања стручних радника у мрежу подршке за развој предшколског васпитања и образовања, као вид континуиране размене и успостављања дијалога професионалаца за унапређивање квалитета васпитно образовне праксе.

- Неопходно је поштовање норматива о броју деце у групама (непоштовање норматива и превелики број деце у групама доводи у питање квалитет васпитно-образовног рада са свом децом, не само са оном којој је потребна додатна подршка у образовању);

- Неопходно је тамо где је потребно, у складу са потребама конкретне деце, ангажовати педагошке асистенте и/или личне пратиоце, јасно им дефинисати улогу и статус;

- Важно је не смањивати број стручних сарадника у предшколским установама;

- Важно је јачати партнерство са породицом, осмишљавати и реализовати програме психосоцијалне подршке и заштите породица, посебно оних из осетљивих руштивних категорија;

- На различите начине укључити специјалне едукаторе у процес инклузије. Учесници су препознали да је потребно подржати дефектологе у грађењу новог професионалног идентитета у образовним институцијама, који неће бити базиран на медицинском моделу и индивидуалном терапијском раду са децом, већ ће бити усмерен на подршку и инструктивни рад са васпитачима који пружају непосредну подршку деци;

- Важно је иницирати и ојачати интерресорно повезивање свих релевантних институција и појединаца укључених у бригу о деци и њиховом образовању;

- Имајући у виду да обухват деце припремним предшколским програмом опада, посебно драстично када су ромска деца у питању, неопходно је умрежавање са институцијама и организацијама у локалне заједнице, излазак из предшколских установа и одлазак пут породица, спровођење свеобухватних кампања на локалном нивоу како би се родитељи деце из осетљивих категорија мотивисали да децу упишу у ППП;

- Неопходно је у контексту бриге о добробити и напредовању детета, осмишљавати и реализовати квалитетне програме транзиције са једног нивоа образовања на други;

- Још увек је важно радити на сензибилизацији родитеља, локалне самоуправе и запослених у предшколским установама и градити инклузивну климу и вредности;

- Неопходно је унапредити иницијално образовање медицинских сестара, васпитача и стручних сарадника како би се повећао ниво компетенција за реализацију инклузивног образовања.

✓ Недовољна осетљивост за потребе породице и њено директно и активно укључивање у рад установе; недовољна отвореност ка заједници и могућност учешћа различитих стручњака кроз нпр. волонтирање

✓ У исто време присутна је велика комерцијална понуда различитих програма и услуга, што није интегрисано у систем не прати се њихов квалитет и питање је да ли су у најбољем интерсу детета и породице.

✓ У оквиру аутономије установе дозволити и поджати самостално учествовање установе на конкурсима за пројекте као начину обезбеђивања додатних финансијских средстава. Већа спремност локалне самоуправе и усаглашеност са предшколском установом у заједничком учествовању на конкурсима са пројектима, нарочито на оним где се кроз финансисјке обавезе локалне самоуправе обезбеђује одрживост пројекта.

✓ Уважити специфичности установе (величину, број деце, број група, разуђеност..) у односу на:

- Број потребних запослених

- Број и профил стручних сарадника

- Ангажовање волонтера
- Могућности проширења просторних капацитета установе на различите начине
- Боље нормирање и поштовање норматива у односу на остваривање делатности усајласи-ши економску цену и број деце у јруји
  - ✓ Добра интерресорна сарадња у локалној заједници и пре и након укључивања детета у вртић (повезивање различитих видова и нивоа подршке детету и породици)
  - ✓ Интезивно грађење инклузивне политике и праксе васпитно образовне делатности уз заједничко укључивање локалне самоуправе и предшколске установе
  - ✓ Интегрисати у систем предшколског васпитања и образовања све оно што је капацитет- ресурс у локалној заједници: невладин сектор, установе, организације, удружења... Нудити најбоље програме који су у интересу детета и породице, а самим тим и локалне самоуправе .

ЗАКЉУЧЦИ КОНГРЕСА ЗА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Преко 90 % учесника наводи као отежавајућу околност непоштовање Закона о предшколском васпитању и образовању и *Правилник о критеријумима за утврђивање мањеј односно већеј броја деце од броја који се уписује у васпитну групу* (“Службени гласник РС”, број 44/11); којима се регулише број уписане деце у васпитним групама.
- Преко 50% учесника је исказало потребу за бољом опремљеношћу игровним материјалом. Као отежавајућу околност наводе још и неадекватну величину и опремљеност простора у односу на број деце.
- Преко половине учесника се изјаснило да мрежа пррдшколских установа не одговара стварним потребама за институционални смештајем деце предшколског узраста, као и задовољења потреба породице, што би за локалне самоуправе требало да буде приоритетан задатак.
- Недовољан обухват деце предшколског узраста и немогућност уписа све деце чији родитељи имају потребу за смештај детета.
- Скоро сви учесници сматрају да није усклађено вредновање облика интерног стручног усавршавања. У односу на ово, очекују се да Завода за унапређивање образовања и васпитања кроз Правилник о критеријумима за утврђивање мањег односно већег броја деце од броја који се уписује у васпитну групу (“Службени гласник РС”, број 44/11);јасније дефинише интерно стручно усавршавање.

- Скоро сви учесници сматрају да није усклађено вредновање облика интерног стручног усавршавања. У односу на ово, очекују се да Завода за унапређивање образовања и васпитања кроз *Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника* (“Службени гласник РС”, број 85/13) јасније дефинише интерно стручно усавршавање.

- Скоро сви учесници су изнели проблем недостатак финансијских средстава за стручно усавршавање.

- Истакнута је потреба да свака предшколска установа има психолога и педагога.

- Системска решења немају подршку у пракси за инклузивни приступ (од стране локалне самоуправе у обезбеђивању материјалних средстава, кадровска решења – асистенти, пратиоци, уређење простора, број деце у групи, недовољна едукација, ангажовање ИРК).

-,*Вртић који ће функционисати као отворени систем у коме ће деца- родитељи- васпитачи- локалне самоуправе бити равноправни партнери у планирању и реализацији ВОР*“

-,*Групе по нормативима, вртић доступан сваком детету, развијена свест заштитених, лична и професионална одговорност уметно контроле*“

-,*Предшколско васпитање и образовање кројено по нашој мери у складу са нашом културом и традицијом, у складу са стварним потребама деце*“

-,*Поједино идентифицирано у систему васпитања и образовања прекозгодно као интерес државе од посебне значаја. Дете које живи срећно, оштрењено у позитивној и подстицајној средини.*“

-,*Отворен тим предшколског васпитања и образовања где ће бити најважнији гласници интереса, сарадња са родитељима уз узајамно поштовање, не третирање васпитача као особе која је ЈЕДИНО упућена на директно васпитање детета*“

-,*Васпитање и образовање које захтева мултидисциплинарни приступ, стручне различите профиле који ће, свако у свом домену, допринећи квалитету рада*“

- Већина учесника у перспективи види деполитизовану предшколску делатност

- Савремени начин живота намеће потребу да се игре и активности са децом свакодневно реализују у природном окружењу

- Ширење мреже предшколских установа

- Ускладити *Правилник о нормативу средстава за реализацију васпитачког образовног програма у предшколској установи* (“Службени гласник РС”, број 46/94);са садашњим потребама рада

- Благовремени проток информација на свим нивоима као важан сегмент квалитетног функционисања ВОР у систему и освешћивање стручног кадра о значају информисаности свих субјеката у ланцу предшколске делатности.

- Ширење понуде програма и услуга, још увек се види више као начин да се обогати понуда за децу која већ јесу у вртићима (до доношења подзаконског акта, кроз тзв. комерцијалну понуду програма: плес, спортски програми, „школе енглеског језика“ и сл.), него као начин да се обухвати већи број деце и породица и предшколско васпитање и образовање учини праведнијим, демократичнијим и квалитетнијим; не препознаје се да родитељи могу да буду равноправни партнери - покретачи и носиоци промене у правцу праведности, веће доступности, бољег квалитета програма и услуга;

- Нема довољно препознавања значаја коришћења постојећих ресурса у локалној заједници (установа науке, културе и спорта) као партнера у развијању разноврсних квалитетних прилика за дечје учење, дружење и учешће у заједници.

- Препреке у ширењу програмске понуде и даље се виде само у недостатку финансијских средстава које треба да обезбеди локална самоуправа. Све остале идеје виде се као привремене и на кратке стазе, са малим изгледима да постану одрживе.

- Иницијативе појединих локалних самоуправа (приватно-јавно партнерство и увођење система ваучера за децу) покрећу нова питања и изазове: искуства приватног и државног сектора у диверсификацији програмске понуде; ваучери „на проби“: ваучери као подршка деци и породици или као основа продубљивања друштвених неједнакости;

- Предшколске установе имају капацитете да развијају различите услуге за децу и породице ван система, али им је потребна додатна подршка да развију механизме којима би ове услуге постале део свакодневне праксе. Подзаконска регулатива препознаје услуге за децу и породице али се могућности развијања ових услуга још увек не истражују довољно. Има предлога да оваква оријентација према породици добије чвршћи законски оквир и постане стратешки циљ и ПУ и локалне самоуправе, као део развојних и годишњих планова установа и акционих планова ЈЛС, у функцији добробити деце и заједнице и да се развијају у сарадњи са релевантним институцијама.

- Указује се на неопходност умрежавања стручних радника у мрежу подршке за развој предшколског васпитања и образовања, као вид континуиране размене и успостављања дијалога професионалаца за унапређивање квалитета васпитно образовне праксе.

- Неопходно је поштовање норматива о броју деце у групама (непоштовање норматива и превелики број деце у групама доводи у питање квалитет васпитно-образовног рада са свом децом, не само са оном којој је потребна додатна подршка у образовању);

- Неопходно је тамо где је потребно, у складу са потребама конкретне деце, ангажовати педагошке асистенте и/или личне пратиоце, јасно им дефинисати улогу и статус;

- Важно је не смањивати број стручних сарадника у предшколским установама;

- Рад ИРК се мора унапредити и на нивоу локалне заједнице обезбедити средства за финансирање мера подршке које ИРК препоручи;

- Важно је иницирати и ојачати интерресорно повезивање свих релевантних институција и појединаца укључених у бригу о деци и њиховом образовању;

- Имајући у виду да обухват деце припремним предшколским програмом опада, посебно драстично када су ромска деца у питању, неопходно је умрежавање са институцијама и организацијама у локалне заједнице, излазак из предшколске установе и одлазак пут породица, спровођење свеобухватних кампања на локалном нивоу како би се родитељи деце из осетљивих категорија мотивисали да децу упишу у ППП;

- Још увек је важно радити на сензибилизацији родитеља, локалне самоуправе и запослених у предшколским установама и градити инклузивну климу и вредности;

✓ Недовољна осетљивост за потребе породице и њено директно и активно укључивање у рад установе; недовољна отвореност ка заједници и могућност учешћа различитих стручњака кроз нпр. волонтирање

✓ У исто време присутна је велика комерцијална понуда различитих програма и услуга, што није интегрисано у систем не прати се њихов квалитет и питање је да ли су у најбољем интересу детета и породице.

✓ У оквиру стратегије развоја локалне самоуправе дефинисати као обавезу да део те стратегије буде акциони план развоја предшколске делатности

✓ Створити услове за већу професионализацију кроз ангажовање компетентне особе (стално запослено лице у локалне заједнице) која познаје специфичност делатности са циљем праћења и спровођења активности на плану повезивања предшколске установе и локалне заједнице.

✓ Већи степен контроле од стране Министарства за државну и локалну самоуправу, Министарства финансија...у односу на поштовање закона од стране локалне самоуправе и предузимање адекватних мера у односу на локалне самоуправе у ситуацијама утврђених незаконитости.

✓ Изузети предшколске установе од обавезе поштовања уредбе о забрани запошљавања и дела закона о јавним набавкама како би се омогућило несметано функционисање предшколске установе (јер је предшколска установа “ живи организам”)

✓ У оквиру аутономије установе дозволити и поджати самостално учествовање установе на конкурсима за пројекте као начину обезбеђивања додатних финансијских средстава. Већа спремност локалне самоуправе и усаглашеност са предшколске установе у заједничком учествовању на конкурсима са пројектима, нарочито на оним где се кроз финансисјке обавезе локалне самоуправе обезбеђује одрживост пројекта.

✓ Уважити специфичности установе (величину, број деце, број група, разуђеност..) у односу на:

- Број потребних запослених
- Број и профил стручних сарадника
- Ангажовање волонтера
- Могућности проширења просторних капацитета установе на различите начине
- Боље нормирање и поштовање норматива у односу на остваривање делатности у сајласи-
тти економску цену и број деце у јруји

✓ Добра интерресорна сарадња у локалној заједници и пре и након укључивања детета у вртић (повезивање различитих видова и нивоа подршке детету и породици)

✓ Интезивно грађење инклузивне политике и праксе васпитно образовне делатности уз заједничко укључивање локалне самоуправе и предшколске установе

✓ Интегрисати у систем предшколског васпитања и образовања све оно што је капацитет-ресурс у локалној заједници: невладин сектор, установе, организације, удружења... Нудити најбоље програме који су у интересу детета и породице, а самим тим и локалне самоуправе .

Програмски одбор се захваљује свим учесницима Конгреса на активној улози у давању предлога и постављању питања , а све у циљу искорака ка заједничком решавању многих питања у области предшколства.

Захваљујемо се Министарству просвете, науке и технолошког развоја за изузетном разумевању, учешћу и помоћи у припреми и реализацији Програма Конгреса.

Поседно се захваљујемо помоћнику министра *ми Жељани Радојчић Лукић* на издвојеном времену, разумевању и уважавању васпитача.

Захвалност упућујемо Заводу за унапређивање васпитања и образовања на разумевању *проф др Зорану Аврамовић* и помоћи око конципирања питања и решавања дилема у припреми Конгреса, као и Заводу за вредновање квалитета у образовању и васпитању *проф др Драјану Банићевић*.

Захваљујемо се професорима Филозофских факултета и Високих школа на разумевању и стручној помоћи, а посебно на учешћу у уводним излагањима на пленуму и на сесијама Конгреса.

Захваљујемо се модераторима на професионалном вођењу сесија, као и записничарима и референтима . Сви су дали несебичан допринос у уобличавању одлука које су веома важне за даљи развој предшколске делатности.

Захваљујемо се колегиницама -медијаторима на одговорно обављеном послу у организацији Конгреса.

Захваљујемо се УНИЦЕФ и ЦИП на професионалном одазиву и учешћу на Конгресу.

Захвалност упућујемо директорима предшколских установа који су имали изузетно разумевање за припреме садржаја за Конгрес и учешће у великом броју.

Посебну захвалност дугујемо пријатељима Конгреса издавачима :

- Клетт, Пертини, ЈРЈ, Публик практикум и Креативном центру који су својом донацијом омогућили да употпунимо буџет потребан за реализацију активности Конгреса.

И на крају , после испуњене обавезе на Конгресу имамо још већу обавезу да:

*„Дарујемо деци љубав
и нека љубав њродире обликом и дојом у дечији свей,
у душу дечје блајосїи налазећи изворе мисли
саїккане финим нийїма њоверења,
нанизаних драїуља радосїи,
у децу, у нас, уливене дубоко,
да осейїмо задовољсїиво
ходајући заједно, ѡабајући ѡуї васїиїања,
шаљући осмехе у свако , несїаашно дечије око!“ ср*

ПРОГРАМСКИ И ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР СРПУС

